

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ — 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

1927

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 44
ΑΘΗΝΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ

— ΤΕΥΧΗ 1 ΕΩΣ 9 —

ΕΡΓΑ :		Η ΠΟΙΗΣΙΣ	
	Σελ.		Σελ.
<i>Κωνστῆς Παλαμῆς</i> : Στεφνομαζώματα. ("Ο,τι φεύγει δὲ σβύνει.—"Ο,τι θά σοῦ πῶ.—Σώνει.—Στὸ ζωγράφου Μπισκίνη),	6	<i>Giovanni Pascoli</i> (μετάφρ. <i>Μαρίνου Σιγοῦρου</i>) : "Ο Γυρισμός	17
<i>Στέφανος Δάφνης</i> : Τὰ χέρια τοῦ Πελάτου	26	<i>W. H. Henley</i> (μετάφρ. <i>Δημ. Στάη</i>) : Μέσ' ἀπ' τῆ νύχτα	149
— — — Τέσσαρα Συνέτια (Νύχτα μὲ φεγγάρι.—"Ισκιους τὸ βράδυ.—Τὰ στάχυα.—"Ανερόμυλοι)	290	<i>Paul Valéry</i> (μετάφρ. <i>Μήτσου Παναγιωκόπου</i>) : Τὸ φιλικὸ δάσος.—Τὰ βήματα	333
<i>M. Μαλακάσης</i> : Χαριτωμένες "Υφανξες	27	<i>Shelley</i> (μετάφρ. <i>Δημ. Στάη</i>) : "Αλκυόνες καὶ Γύπες	485
— — — "Αστραπόβροντα σ' ἔγκρημούς	259	ΚΡΙΤΙΚΗ :	
<i>Γεώργιος Δελῆς</i> : Σύννεφα στὸ γέφυρα	67	<i>Γρηγόριος Σενόπουλος</i> : "Ο Σολωμὸς καὶ οἱ Γουαίτες	77, 165
<i>Κώστας Κουκῆς</i> : Τρίστιχα	71	<i>II.</i> : Νέα Γαλλικὴ Ποίησις	117
— — — Στροφές, I	210	— «"Η Δεκάτη Τρίτη "Ωρα. "Αλλη Θούλου	119
— — — Πορτραῖτο	310	— «"Τὰ κισσόφυλλα» Τάκη Τζωρτζή	120
<i>Γ. Τσουκαλῆς</i> : Τελευταῖα λόγια.—Βραδινὰ βιολιά	87	<i>Δ. Ζακυνθῆρος</i> : "Ανέκδοτον δημοτικὸν τραγοῦδι τῆς Κεφαλληνίας	227
— — — Λήθη	222	<i>"Αλέξανδρος "Εμπειρικός Κομμουνδοῦρος</i> (μετάφρ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ <i>Τέλλου "Αγγρα</i>) : <i>Paul Valéry</i>	328
<i>Κ. Γ. Καρυωτάκης</i> : "Ω Βενετία, πόλις.	100	<i>Paul Valéry</i> : "Ανέκδοτον γράμμα πρὸς τὸν κριτικὸν του	332
<i>Γεώργιος Δροσίνης</i> : Τὸ Μοιρολόι τῆς Αιγερῆς	131	<i>Μαρίνος Σιγοῦρος</i> : Σολωμὸς	416
<i>"Ανδρέας Λασκαράτος</i> : "Ανέκδοτα ("Η κοπελοῦλα.—Καιρὸς γιὰ ἀρρώστεια.—Βακχικό)	155	<i>II.</i> : «"Τὰ ὀρειώτερα δημοτικὰ τραγοῦδια τῆς "Αγίας» Γ. Δροσίνη	445
<i>Μαρίνος Σιγοῦρος</i> : "Ωδή στὰ "Εφτά Νησιά	202	— : «"Σαπφὸ ἢ Λεσβία» Δ. Γ. Βερναρδάκη	445
<i>Ναπολέων Λιπαδιώτης</i> : Πεζὰ τραγοῦδια (Παραμῦθι.—Διάλογος.—Καῖμοι.—Βράδυ)	271	— «"Γαλάζια Μεσημέρια» Σωτήρη Σζίτη	447
<i>I. Ζερβός</i> : Στοιχασμοὶ τῆς μοναξιάς (Α'—Δ')	323	— «"Ροθιμζές Ζωές» Πόλλυ Μαδινου	509
<i>Μήτσος Παναγιωκόπου</i> : "Αποχαιρετισμός	387	<i>Γερ. Σπαταλῆς</i> : "Η στιχοσυργία τοῦ Σολωμοῦ	547
<i>"Ιωάν. Μ. Παναγιωτόπουλος</i> : "Ανάμνη	451	<i>T. A.</i> : «"Σπονδὴ στὸν ἄνεμο» "Α. Δόξα	568
<i>M. Φιλήγγας</i> : Στὸν Πολυνεΐκη μου . .	458	ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ	
<i>Κωσταντῖνος Δέλτας</i> : "Η ψυχὴ.—Τοῦ Βαρλάμη	515	ΕΡΓΑ :	
<i>Μιχ. Α. Στασινοπούλου</i> : Τὸ Θέατρο	524	<i>Χαρίτων</i> (μετάφρ. X.) : Καλλιερῆ, ἡρώδιον ἑλληνικὸν μυθιστόρημα, μὲ στίχοις ὑπὸ Φ. Κ. καὶ Α. Π. 20, 83, 157, 223, 294, 352, 486,	545
<i>Μιχ. Γ. Πετρίδης</i> : Ψυχὴ καὶ Πόνος	529	<i>Γιάννης Μουρέλλος</i> : "Ο Ταπεινός, (ἀπόσπασμα)	534
Δημοτικὸ τραγοῦδι τῆς Κεφαλληνίας . .	228		
<i>Αἰσχύλος</i> (μετάφρ. Γ. Ν. Γρυπάρη) :			
"Απὸ τὸν Ἰ Προμηθεῖα Δεσμώτην	195		

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΗΝ 1^{ην} ΚΑΙ 15^{ην} ΚΑΘΕ ΜΗΝΟΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΑ ΕΚΔΟΤΑΙ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ, ΣΥΝΤΑΞΙΣ, ΟΔΟΣ ΡΟΜΒΗΣ, 22.
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ, ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΙΣ, ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 44.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ: Ἐσωτερικοῦ, ἔτησίᾳ δρ. 140, ἑξάμηνος δρ. 75
Ἐξωτερικοῦ, ἔτησίᾳ μόνον, σελίνια 15.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ: Ὀλόκληρος σελίς δρ. 1000.— Ἡμισία ἢ τέταρτον
ἀναλόγως.— Διὰ πολλὰς φορὰς ἰδιαιτέρᾳ συμφωνίᾳ.

Πᾶσα παραγγελία, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου, πρὸς τοὺς κ.κ. Γ. Δ. Κολλάρον καὶ
Σταν, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», ὁδὸς Σταδίου 44, Ἀθήνας.

Ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἀνταξίαν, ὕλη κτλ. πρὸς τὸν κ. Γρ. Ξενοπούλου, ὁδὸς Ρόμβης 22, Ἀθήνας.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΜΟΝ ΤΟΥΤΟΝ ΣΥΝΕΙΡΓΑΣΘΗΣΑΝ :

Οἱ Ἀκαδημαϊκοί: Α. Μ. Ἀνδρεάδης, Γεώργιος Δροσίνης, Δ. Γρ. Καμπούρογλους, Σίμος Μενάρδος, Κωστῆς Παλαμάς.

Οἱ Κύριοι: Ἀνδρέας Α. Ἀβούρης, Τέλλος Ἄγρας, Γ. Βέης, Γεώργιος Βερβενιώτης, Γοργίας, Γ. Ν. Γρυπάρης, Στέφανος Λάφνης, Γεώργιος Δελής, Κωνστ. Δέλτας, Ἀλέξ. Ἐμπειριῆτος-Κουμουνοῦρος, Διον. Α. Ζακυνθινός, Γ. Ζερβός, Λεωνίδας Χ. Ζώης, Κ. Καιροφύλας, Δ. Καλιτσουνάμης, Γ. Κ. Καρυωτάκης, Θράσος Καστανάκης, Π. Μ. Κοιτογιάννης, Φ. Κόντογλους, Κώστας Κουκῆς, Φαίδων Κουκουλές, Ἀριστοτέλης Κουρτίδης, Ναπολέων Λαπαθιώτης, Νικ. Γ. Λάσκαρης, Νῆνος Δ. Δουκόπουλος, Μ. Μάλακας, Δημ. Μάργαρης, Γιάννης Μουρέλλος, Γρηγόριος Ξενοπούλος, Στέφανος Ξενοπούλος, Ζαχ. Παπαντωνίου, Κλέων Παράσχος, Γω. Μ. Παναγιωτόπουλος, Μῆτσος Παπανικολάου, Μιχ. Γ. Πετρίδης, Μαρῖνος Σιγοῦρος, Γερ. Σπαταλάς, Δημ. Στάης, Μιχ. Στασινόπουλος, Μάρκος Τσιριμῶνος (Στέφ. Ραμᾶς), Γ. Τσουναλᾶς, Μ. Φιλήντας, Πέτρος Χάρης, Παντελῆς Χόρν, Χ. Χρηστοβασίλης, Γ. Ε. Χρυσάφης.

Αἱ Κυρίαι καὶ Δεσποινίδες: Εὐρήνη ἢ Ἀθηναία, Δώρα Βενίλη, Αἰμιλία Στεφ. Λάφνη, Λίσα Κοιτογιάννη, Ἐλένη Μ. Νεγρεπόντη (Ἄλκης Θρόλος), Κατερίνα Γ. Παπᾶ, Σοφία Κ. Σπανοῦδη, Ἀθηνᾶ Ταρσοῦλη, Γεωργία Ταρσοῦλη, Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη.

ΜΙΧΑΗΛΑΓΓΕΛΟΥ

ΚΕΦΑΛΗ ΕΠΗΒΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Α'

ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1927

ΤΕΥΧΟΣ 1

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ

Σκοπός και πρόγραμμα του περιοδικού μας. — Μεγάλη, πολυσχιδής και ποικίλη συνεργασία. — Το Γλωσσικόν μας Καθεστώς. — Διγλωσσία, πολυγλωσσία, άκαταστασία, κυκεών. — Ανάγκη τουλάχιστον να καθιερωθῆ μία ὀρθογραφία τῆς Δημοτικῆς. — Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

ΤΟ περιοδικόν τοῦτο φιλοδοξεῖ νά συγκεντρούνη ἑστὶς σελίδας του τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ Ἕθνους με τοὺς διαπρεπεστεροὺς αὐτῆς κ' εἰς κάθε κλάδον εἰδικωτέροισ ἀντιπροσώποις. Ἡ συγκέντρωσις δὲν παρουσίασεν ἐξ ἀρχῆς καμμίαν ἀπολύτως δυσκολίαν: Ὅχι πλέον με προθυμίαν, ἀλλὰ με ἀληθινὸν ἐνθουσιασμὸν ἔσπευσαν ὅλοι ἑστὴν πρόσκλησίν του. Πρὸς τοὺς πολυτίμους αὐτοὺς συνεργάτας, παλαιούς του συναγωνιστάς καὶ νέους συναδέλφους, ὁ διευθυντὴς προσωπικῶς ὀφείλει νά ἐκφράσῃ τὴν βαθεῖαν του εὐγνωμοσύνην. Ἀλλ' οὔτε ἡ κατάταξις κ' ἡ ἐναρμόνισις μιᾶς τόσο μεγάλης, πολυσχιδοῦς, ποικίλης συνεργασίας ἐγέννησε κανένα ζήτημα. Ἐὰν ἡ ὕλη τοῦ περιοδικοῦ εἶναι διαφορετικὴ, τὸ πνεῦμα ὅμως εἶναι τὸ ἴδιον. Τὰ πάντα εἰς αὐτὸ συγκλίνουν πρὸς ἓνα κέντρον καὶ φέρονται πρὸς ἓνα σκοπὸν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι καμμία ἀνάγκη νά θεώσωμεν φραγμοὺς καὶ νά κατα-

σκευιάσωμεν διαμερίσματα. Τὸ ποίημα θὰ τὸ διαδέχεται ἀμέσως μία φιλολογικὴ ἢ ἱστορικὴ μελέτη, καὶ τὸ διήγημα ἢ τὸ μυθιστόρημα μία καλλιτεχνικὴ ἢ κοινωνικὴ. Εἰς ὅλα ἄλλωστε τὰ περιοδικά, ὅσα δὲν ἔχουν περιορισμένον, εἰδικὸν χαρακτῆρα, αὐτὸ γίνεται χωρὶς νά ξενίξῃ κανένα. Μόνον τὸ «Δεκαπενθήμερον» θὰ εἶναι χωριστὸν ἀπὸ τὸ ἄλλο περιεχόμενον τοῦ τεύχους. Διότι αὐτὸ θὰ περιλαμβάνῃ γενικῶς εἰδήσεις, πληροφορίας καὶ συντόμους κριτικὰς ἐπὶ προσφάτων γεγονότων καὶ δημοσιευμάτων.

* * *

Ἀλλ' ἐκεῖνο ποῦ γεννᾷ ζήτημα πραγματικῶς, εἶναι ἡ γλωσσικὴ ἀνωμαλία, τὴν ὅποیان θὰ παρουσιάξῃ κατ' ἀνάγκην ἓνα περιοδικόν τοιαύτης γενικότητος. Εἰς τὴν προεκδοθεῖσαν Ἀγγελίαν ἐδηλώσαμεν, ὅτι ἀπὸ τοὺς συνεργάτας μας, οἱ μὲν λογοτέχναι, — ποιηταί, διηγηματογράφοι, θεατρικοὶ συγγραφεῖς καὶ καθεξῆς, — θὰ γράφουν

τὴν καθιερωμένην πλέον διὰ τὴν Λογοτεχνίαν δημοτικὴν, τὴν Μίαν, μὲ τὰς μικρὰς, τὰς ἀτομικὰς καθενὸς διαφορὰς, οἱ δὲ ἐπιστήμονες τὴν καθαρεύουσάν των. Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι τάχα τόσον ἀπλοῦν, ὅσον φαίνεται ὅταν τὸ λέγη κανεὶς; Καὶ δὲν θὰ ἐξαφνίζεται πολὺ δυσαρέστως ὁ ἀναγνώστης, — εἴτε τῆς δημοτικῆς φίλος, εἴτε τῆς καθαρευούσης, — ὅταν, μετὰ τὸ ποίημα ἢ τὸ διήγημα, θὰ συναντῇ ἐν ἄρθρῳ, μίαν μελέτην, μὲ τόσα διαφορετικὸν γλωσσικὸν τύπον; Κι' ἂν ἦτο μόνον αὐτό! Ἄλλ' εἶναι κ' ἐν' ἄλλο, χειρότερον: Ἡ ἀκαθόριστος ἀκόμη ὀρθογραφία, προπάντων τῆς δημοτικῆς. Τοὺς ἰδίους δημοτικοὺς τύπους, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζονται συχνὰ καὶ καθαρευουσιάνοι, ἄλλος τοὺς γράφει κατὰ τὸν Ψυχάγιον, ἄλλος κατὰ τὸν Χατζιδάκιον καὶ ἄλλος . . . κατὰ τὸν ἑαυτὸν του. Οὕτως εἰς τὸ ἴδιον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ καὶ εἰς δύο ἀντικρουστὰς αὐτοῦ σελίδας, ἢ καὶ εἰς μίαν πολλήκις καὶ τὴν αὐτὴν, θὰ βλέπη κανεὶς εἶναι καὶ εἶναι, ἦταν καὶ εἴταν, οἱ γυναικες καὶ ἡ γυναῖκες, τῆς, τῆς καὶ τοῖς, φέμα καὶ φέμμα, ἄνοιξι καὶ ἄνοιξη, κοιτάζω καὶ κυττάζω, τρελὸς καὶ τρελλός, ἀλίμονο καὶ ἀλλοίμονο, καὶ ἄλλα τέτοια ἀνασθηθητα. Ἀφίνομεν δὲ τὴν ἀσυμφωνίαν εἰς τοὺς τόνους, τὰ ποὺ καὶ τὰ ποῦ, τὰ πῶς καὶ τὰ πώς, τὰ ροῦχο καὶ ρούχο, τὰ πᾶνε καὶ πάνε καὶ καθεξῆς, καθὼς καὶ τὰ διάφορα φθόγγια, κτένι καὶ χτένι, στέλλω, στέλνω καὶ στέρω, φθάνω καὶ φτάνω, πέμπτη, πέμψη καὶ πέψη. (Πρωτότερα εἶχαμεν καὶ τὰ ἀφτός, ἀβγό, σταβρός; εὐτυχῶς τώρα ἐπιμαρτυροῦν ὅλοι σχεδὸν νὰ γράφουν αὐτός, ἀβγό, σταυρός . . .)

Ἄν εἶναι πλέον διγλωσσία, εἶναι πολυγλωσσία, εἶναι ἀληθινὸς ζυζυγός. Καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἐσκέφηθη σο-

βαρῶς ἂν δὲν ὄφειλε νὰπαλλάξῃ μὲτὰ καὶ καλὴ τὰς σελίδας του ἀπὸ τέτοιαν βαρβαρότητα. Ἄλλὰ πῶς; Μόνον περιοδικὰ τὰ ὁποῖα ἐκδίδουν «συντροφικὴς», ἢ εἰδικὰ, ἀποκλειστικῶς λογοτεχνικὰ ἢ ἀποκλειστικῶς ἐπιστημονικὰ, εἰμποροῦν σήμερον νὰ ἔχουν κάποιαν γλωσσικὴν ὁμοιομορφίαν. Ἄλλοτε ὁ «Νουμῆς» ἐπέβαλλε κατὰ τὸ δυνατὸν εἰς τοὺς συνεργάτας του τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ Ψυχάγιου. Τώρα ἡ «Ἀναγέννησις» τοὺς συμμορφώνει μὲ τὴν ὀρθογραφίαν τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων ὅπως τὴν ἔχει κανονίσει ὁ κ. Τριανταφυλλίδης. Τὸ ἴδιον κείμεναι καὶ ἡ «Διὰπλασις» ποὺ ἀπευθύνεται πρὸς μαθητὰς. Ἄλλὰ τὸ περιοδικὸν τοῦτο; Ὅπως δὲν εἰμπορεῖ νὰκατήσῃ ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονας συνεργάτας του νὰ γράφουν εἰς τὴν δημοτικὴν, — καὶ διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἀπὸ τοὺς λογοτέχνους νὰ γράφουν εἰς τὴν καθαρεύουσαν, — ἄλλο τόσον δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς δημοτικιστὰς μίαν ὀρθογραφίαν. Καὶ ποῖαν, πρὸς Θεοῦ! τοῦ Ψυχάγιου ἢ τοῦ Χατζιδάκι; τοῦ Τριανταφυλλίδου ἢ . . . τὴν ἀτομικὴν τοῦ διευθυντοῦ;

Ἀδύνατον! Ἄν θὰ τὸ παρεδέχτο κανεὶς. Τὴν στιγμὴν ποὺ θέλομεν, — ὅπως βεβαίως τὸ θέλουν κ' οἱ ἀναγνώσται μας, — νάντιπροσωπεύεται εἰς τὰς σελίδας αὐτὰς ὅλη ἡ πνευματικὴ ζωὴ, πρέπει νὰφίσομεν εἰς τοὺς συνεργάτας μας ἀπόλυτον ἐλευθερίαν γλώσσης, ὅπως τοῖς ἀφίνομεν καὶ ἀπόλυτον ἐλευθερίαν σκέψεως. Καὶ μοιραίως αἱ σελίδες αὐταὶ θὰ παρουσιάζουν τὴν ἀνωμαλίαν, ἢ ὁποῖα, διὰ πολλὰ ἀκόμη χρόνια, θὰποτελῇ τὸ γλωσσικὸν μας καθεστὸς: Ἄλλος θὰ γράφῃ τὴν καθαρεύουσάν του, ἄλλος τὴν δημοτικὴν του, ἄλλος τὴν μικρὴν του, καὶ καθένας μὲ τὴν ὀρθογραφίαν του. Οἱ ἀναγνώσται ὀφείλουν νὰ τὸ ἀνέχωνται, ὑποτισσομένοι καὶ αὐταὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν πραγμάτων καὶ συλλογιζόμενοι ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ

ἐξομαλυνθῇ ὁ γλωσσικὸς τύπος χωρὶς ζημίαν τῆς οὐσίας, ποὺ θὰ ἦτο ἡ ἀποζὴ μεγάλου μέρους διαπρεπῶν συνεργατῶν. Μόνον γλωσσικοὺς ἑσφαρμετισμοὺς δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ συναντήσῃ κανεὶς εἰς αὐτὰς τὰς σελίδας. Ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς διαπραττουν, δὲν εἶναι βέβαια συνεργάται μας, ὅπως δὲν εἶναι οὔτε οἱ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι, εἰς οἵανδήποτε γλῶσσαν, γράφουν . . . ὑπερβολικά.

* * *

Εἴπαμεν, ὅτι πολλὰ ἀκόμη χρόνια θὰ διαρκέσῃ αὐτὴ ἡ κατάστασις. Ἄλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὴν ἄρσιν τῆς διγλωσσίας, ἢ ὁποῖα δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐπέλθῃ παρὰ σιγὰ-σιγὰ, μὲ τὸν καιρὸν, ἐπείγει ὁ κανονισμὸς μίαις ὀρθογραφίας διὰ τὴν δημοτικὴν, πρᾶγμα ἄλλωςτε διὰ τὸ ὅποῖον δὲν θὰ ἐχρηιάζετο παρὰ μίαι συζήτησις, ὀλίγη καλὴ βέλησις πρὸς συνεννόησιν καὶ κατόπι κάποια κειθασχία . . . Διὰ τὴν συζήτησιν, ἢ ἐνδεδειγμένην θὰ ἦτο ἡ νεοσύστατος Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ἄλλὰ, δυστυχῶς, ἔχουν ἀποκλεισθῆ ἀπὸ τὸ Σῶμα, — διὰ τοῦ ὄργανισμοῦ του ἐννοοῦμεν, — ἐκεῖνοι ἀκριβῶς ποὺ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ συζητήσουν μὲ τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς γλωσσολόγους του καὶ

νὰποφασίσουν ἀπὸ κοινοῦ: οἱ λογοτέχναι. Ὡ, καὶ πολλὰ ἄλλα ζητήματα, ἐκτὸς τοῦ ὀρθογραφικοῦ, θὰ ἠμποροῦσε νὰ λυθοῖν ἐκεῖ. . . Τώρα αἱ ἀπειρίσεις θὰ ἐλαττωθῶντο οὕτως εἰπεῖν μονομερῶς καὶ θὰ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπαράδεκτοι.

Εἰς τὴν Τάξιν κούντι τῶν Γραμματίων καὶ Τεχνῶν, δὲν ὑπάρχουν παρὰ τρεῖς-τέσσαρες λογοτέχναι. Ὁ δὲ ὄργανισμὸς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν δὲν ἐπιτρέπει νὰ συμπεριληφθοῦν ἐν ὅλῳ οὔτε πέντ' ἔξη. Εἶναι ὀλίγοι διὰ μίαν Ἀκαδημίαν ἢ ὁποῖα θὰ ἠθελε, — καὶ θὰ εἶχε καθήκον, — νὰ πρωτοστατῇ εἰς τὰ λογοτεχνικὰ καὶ νὰ κανονίξῃ καὶ τὴν λογοτεχνικὴν γλῶσσαν. Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ συμπληρωθῇ τὸ «Ἰνστιτοῦτον» μας μὲ μίαν ἀκόμη Τάξιν, καθαρῶς λογοτεχνικὴν, ἢ ὁποῖα θὰ συμπεριελάμβανε καὶ τοὺς διαπρεπετέρους γλωσσολόγους, ἢ τοὺλάχιστον ναύξηθοῦν ἐπαρκῶς αἱ ἔδραι τῆς ὑπαρχούσης τῶν Γραμματίων καὶ Τεχνῶν, ἐντελῶς ἀνεπαρκεῖς τώρα, ἀφοῦ ἡ Τάξις περιλαμβάνει φιλολόγους, γλωσσολόγους, ἱστορικούς, λογοτέχνους, ζωγράφους, γλύπτας καὶ μουσικούς! Ἀπὸ πόσους εἰμπορεῖ νάντιπροσωπεύεται κάθε εἶδος, ὅταν ὅλοι μαζί πρέπει νὰ εἶναι εἰκοσι καὶ μόνον;

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

τὴν καθιερωμένην πλέον διὰ τὴν Λογοτεχνίαν δημοτικὴν, τὴν Μίαν, μὲ τὰς μικράς, τὰς ἀτομικὰς καθενὸς διαφορὰς, οἱ δὲ ἐπιστήμονες τὴν καθαρῶσαν τῶν. Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι τάχα τόσον ἀπλοῦν, ὅσον φαίνεται ὅταν τὸ λέγει κανεὶς; Καὶ δὲν θὰ ἐξαφνίζεται πολὺ δυσαρεστώσας ὁ ἀναγνώστης, — εἴτε τῆς δημοτικῆς φίλος, εἴτε τῆς καθαρῶσεως, — ὅταν, μετὰ τὸ ποίημα ἢ τὸ διήγημα, θὰ συναντᾷ ἐν ἄφθρον, μίαν μελέτην, μὲ τόσο διαφορετικὸν γλωσσικὸν τύπον; Κι' ἂν ἦτο μόνον αὐτό! Ἄλλ' εἶναι κ' ἐν' ἄλλο, χειρότερον: Ἡ ἀκαθόριστος ἀκόμη ὀρθογραφία, προσπίντων τῆς δημοτικῆς. Τοὺς ἰδίους δημοτικοὺς τύπους, τοὺς ἰσχυροὺς μεταχειρίζονται συχνὰ καὶ καθαρῶσαναίνοι, ἄλλος τοὺς γράφει κατὰ τὸν Ψυχίδη, ἄλλος κατὰ τὸν Χατζιδάκιν καὶ ἄλλος... κατὰ τὸν ἐαυτὸν του. Οὕτως εἰς τὸ ἴδιον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ καὶ εἰς δύο ἀντικρουστὰς αὐτοῦ σελίδας, ἢ καὶ εἰς μίαν πολλὰκις καὶ τὴν αὐτὴν, θὰ βλέπη κανεὶς εἶνε καὶ εἶναι, ἦταν καὶ ἔταν, οἶ γυναικες καὶ ἡ γυναῖκες, τῆς, τῆς καὶ τοῖς, φέμα καὶ φέμμα, ἄνοιξι καὶ ἀνοιξη, κοιτάζω καὶ κυττάζω, τρελὸς καὶ τρελλός, ἀλίμονο καὶ ἀλλοίμονο, καὶ ἄλλα τέτοια ἀναριθμητα. Ἀφίνομεν δὲ τὴν ἀσύμφωνίαν εἰς τοὺς τόνους, τὰ ποῦ καὶ τὰ ποῦ, τὰ πῶς καὶ τὰ πῶς, τὰ ροῦχο καὶ ρούχο, τὰ πᾶνε καὶ πᾶνε καὶ καθεξῆς, καθὼς καὶ τὰ διάφορα φθονγικά, κτένι καὶ χτένι, στέλλω, στέλνω καὶ στέρνω, φθάνω καὶ φτάνω, πέμπτη, πέμψη καὶ πέφτη. (Πρωτότερα εἶχαμεν καὶ τὰ ἀφτάς, ἀβγό, σταβρός: εὐτυχῶς τώρα ἐσημειώθησαν ὅλοι σχεδὸν νὰ γράφουν αὐτὸς, ἀδύο, σταυρός...)

Ἄν εἶναι πλέον διγλωσσία, εἶναι πολυγλωσσία, εἶναι ἀληθινὸς κωφεὶς. Καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἐσκέφθη σα-

βαρῶς ἂν δὲν ἄφαιλε νὰπαλλάξη μὲτὰ καὶ καλὴ τὰς σελίδας του ἀπὸ τέτοιαν βλαβερὴν ῥοπήν. Ἄλλὰ πῶς; Μόνον περιοδικὰ τὰ ὅποια ἐκδίδουν «συνταφίαι», ἢ εἰδικαί, ἀποκλειστικῶς λογοτεχνικὰ ἢ ἀποκλειστικῶς ἐπιστημονικά, εἰμποροῦν σήμερα νὰ ἔχουν κάποιαν γλωσσικὴν ὁμοιομορφίαν. Ἄλλοτε ὁ «Νομῆς» ἐπέβαλλε κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τοὺς συνεργάτας του τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ Ψυχίδη. Τώρα ἡ «Ἀναγέννησις» τοὺς συμμορφώνει μὲ τὴν ὀρθογραφίαν τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων ὅπως τὴν ἔχει κανονίσει ὁ κ. Τριανταφυλλίδης. Τὸ ἴδιον κάμνει καὶ ἡ «Λυμπλάσις» ποὺ ἀπευθύνεται πρὸς μαθητὰς. Ἄλλὰ τὸ περιοδικὸν τοῦτο; Ὅπως δὲν εἰμπορεῖ νὰπατήσῃ ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονας συνεργάτας του νὰ γράφουν εἰς τὴν δημοτικὴν, — καὶ διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἀπὸ τοὺς λογοτέχνους νὰ γράφουν εἰς τὴν καθαρῶσαν, — ἄλλο τόσον δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς δημοτικιστὰς μίαν ὀρθογραφίαν. Καὶ ποίαν, πρὸς Θεοῦ! τοῦ Ψυχίδη ἢ τοῦ Χατζιδάκα; τοῦ Τριανταφυλλίδη ἢ... τὴν ἀτομικὴν τοῦ διευθυντοῦ;

Ἄδύνατον! Ἄν θὰ τὸ παρεδέχετο κανεὶς. Τὴν στιγμὴν ποὺ θέλομεν, — ὅπως βεβαίως τὸ θέλουν κ' οἱ ἀναγνώσται μας, — νὰντιπροσωπεύεται εἰς τὰς σελίδας αὐτὰς ὅλη ἡ πνευματικὴ ζωὴ, πρέπει νὰφύσσομεν εἰς τοὺς συνεργάτας μας ἀπᾶλλον ἐλευθερίαν γλώσσης, ὅπως τοῖς ἀφίνομεν καὶ ἀπᾶλλον ἐλευθερίαν σκέψεως. Καὶ μοιραίως αἱ σελίδες αὐταὶ θὰ παρουσιάζουν τὴν ἀνωμαλίαν, ἢ ὅποια, διὰ πολλὰ ἀκόμη χρόνια, θὰποτελῇ τὸ γλωσσικὸν μας καθῆστος: Ἄλλος θὰ γράφῃ τὴν καθαρῶσαν τῶν, ἄλλος τὴν δημοτικὴν του, ἄλλος τὴν μικρὴν του, καὶ καθένας μὲ τὴν ὀρθογραφίαν του. Οἱ ἀναγνώσται ἄφείλουν νὰ τὸ ἀνέχωνται, ὑποτιμισσόμενοι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν πραγμάτων καὶ συλλογιζόμενοι ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ

ἐξομαλυνθῇ ὁ γλωσσικὸς τύπος χωρὶς ζημίαν τῆς οὐσίας, ποὺ θὰ ἦτο ἡ ἀποχὴ μεγάλου μέρους διαπερεπῶν συνεργατῶν. Μόνον γλωσσικοὺς ἐξοφρενισμοὺς δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ συναντήσῃ κανεὶς εἰς αὐτὰς τὰς σελίδας. Ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς διαπράττουν, δὲν εἶναι βέβαια συνεργάται μας, ὅπως δὲν εἶναι οὔτε οἱ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι, εἰς οἵανδήποτε γλώσσαν, γράφουν... ὑπερβολικά.

* *

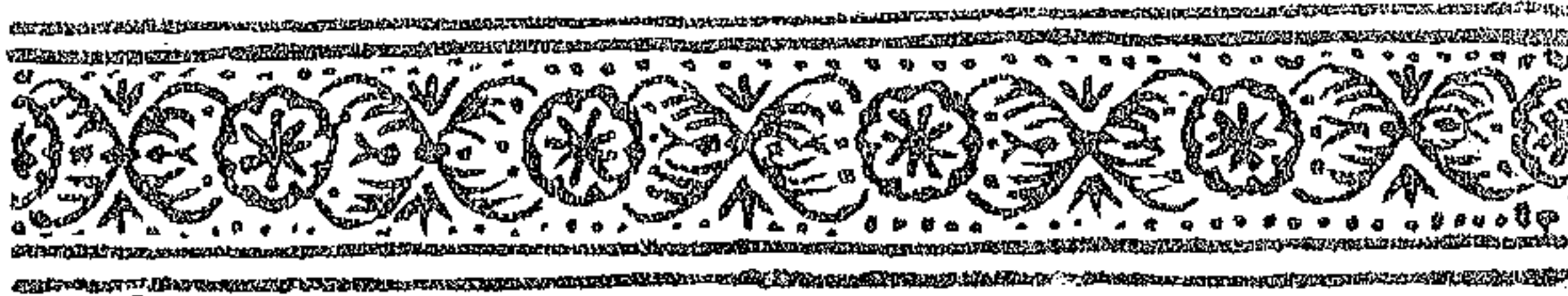
Εἶπαμεν, ὅτι πολλὰ ἀκόμη χρόνια θὰ διαρκέσῃ αὐτὴ ἡ κατάστασις. Ἄλλὰ περισσότερο καὶ ἀπὸ τὴν ἄρσιν τῆς διγλωσσίας, ἢ ὅποια δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐπέλθῃ παρὰ σιγά-σιγά, μὲ τὸν καιρὸν, ἐπιείγει ὁ κανονισμὸς μιᾶς ὀρθογραφίας διὰ τὴν δημοτικὴν, πρᾶγμα ἄλλωστε διὰ τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἐχρηιάζετο παρὰ μία συζήτησις, ὀλίγη καλὴ θέλησις πρὸς συνεννόησιν καὶ κατόπι κάποια πειθαρχία... Διὰ τὴν συζήτησιν, ἢ ἐνδεδειγμένη θὰ ἦτο ἡ νεοσύστατος Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ἄλλὰ, δυστυχῶς, ἔχουν ἀποκλεισθεῖ ἀπὸ τὸ Σῶμα, — διὰ τοῦ ὄργανισμοῦ του ἐννοοῦμεν, — ἐκεῖνοι ἀκριβῶς ποὺ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ συζητήσουν μὲ τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς γλωσσολόγους του καὶ

νὰπροσάσσουν ἀπὸ κοινοῦ: οἱ λογιέμενοι. Ὡ, καὶ πολλὰ ἄλλα ζητήματα, ἐκτὸς τοῦ ὀρθογραφικοῦ, θὰ ἠμποροῦσε νὰ λυθῶν ἐκεῖ... Τώρα αἱ ἀποφάσεις θὰ ἐλαμβάνοντο οὔτως εἰπεῖν μόνονομῶς καὶ θὰ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπαράδεκτοι.

Εἰς τὴν Γάξιν τῶν τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, δὲν ὑπάρχουν παρὰ τρεῖς-τέσσαρες λογοτέχναι. Ὁ δὲ ὄργανισμὸς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν δὲν ἐπιτρέπει νὰ συμπροληφθῶν ἐν ὅλῳ οὔτε πέντ' ἔξη. Εἶναι ὀλίγοι διὰ μίαν Ἀκαδημίαν ἢ ὅποια θὰ ἤθελε, — καὶ θὰ εἶχε καθῆκον, — νὰ πρωτοστατῇ εἰς τὰ λογοτεχνικὰ καὶ νὰ κανονίξῃ καὶ τὴν λογοτεχνικὴν γλώσσαν. Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ συμπληρωθῇ τὸ «Ἴνστιτούτον» μας μὲ μίαν ἀκόμη Γάξιν, καθαρῶς λογοτεχνικὴν, ἢ ὅποια θὰ συμπεριελάμβανε καὶ τοὺς διαπερεπτεροὺς γλωσσολόγους, ἢ τοὺς ἀπᾶλλον νὰφύσσομεν ἐπαρκῶς αἱ ἔδραι τῆς ὑπαρχούσης τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, ἐντελῶς ἀνεπαρκεῖς τώρα, ἀφοῦ ἡ Γάξις περιλαμβάνει φιλολόγους, γλωσσολόγους, ἱστορικούς, λογοτέχνους, ζωγράφους, γλύπτας καὶ μουσικούς! Ἀπὸ πόσου εἰμπορεῖ νὰντιπροσωπεύεται κάθε εἶδος, ὅταν ὅλοι μαζί πρέπει νὰ εἶναι εἰκοσι καὶ μόνον;

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΣΤΕΡΝΟΜΑΖΩΜΑΤΑ

Ο,ΤΙ ΦΕΥΓΕΙ ΔΕ ΣΒΥΝΕΙ...

('Απόσπασμα)

...
 • Ό,τι φεύγει, δέ σβύνει,
 πάει για νόση ξανά
 με την ίδια ή και μ' άλλη
 πιο γιομάτη θωριά,

καθώς έρχονται, πίνε,
 γυρνάν κύκλοι, ρυθμοί,
 και στα σύμπαντα οί κόσμοι
 και σ' εμάς οί καιροί.

Ο,ΤΙ ΘΑ ΣΟΥ ΠΩ...

'Απ' την καλοχόραγη γραμμή
 πίντα πώς με βγάξει βίαιο θέμα!
 Δεν πατώ, με πατάν πόδια, κ' είν' ή όρμη...
 —"Ό,τι θά σου πώ είναι ψέμα.

Νύστα του άπρηγου, του πάθους πυρετός,
 της άγρύπνιας τó σαράκι, άρωστο αίμα,
 στού παιδιού τά χέρια χροταϊτός...
 —"Ό,τι θά σου πώ είναι ψέμα.

"Ακοπο με δένει ένα σκοινί
 όσο να κοπή μου τής ζωής τó γνέμα,
 για με πόνος βλα και ποινή...
 —"Ό,τι θά σου πώ είναι ψέμα.

Και για να δικάσης με, κριτής,
 και για να γελίσης είμαι θέμα,
 μα ή κρυφός ή κρύχτης ή ποιητής,
 —Ό,τι θά σου πώ είναι ψέμα.

ΣΩΝΕΙ

Σώνει! Να μην τó ξαναπής αυτό τó Σώνει,
 σκυάχτρο, κεντρί και άπό φωνή και άπό σιωπή,
 τó ίδιο πληγώνει και ξανάφτει και παγώνει,
 πρόστασμα, καταφρόνια, ίκεσία, ντροπή.

Έίποτε μέσ' στον κόσμο αυτό δέν είναι Σώνει,
 σβύνουν, ξανάρχονται, κ' ή άγάπη κ' ή άστραπή,
 και μάς πεθαίνουν οί χωρές, μάς ζούνε οί πόνοι.
 Σώνει! στη γλύκα, στο φαριμάκι ποιός θά πη;

Φιλί και χάδι και σπασμός, μα στιγμή μόνη
 του άθάνατου είναι και ή πλασμένη κ' ή άρορημή.
 Φευγάτο ξάρνιασμα, μα όρμη, πνεύμα ή κορμί,
 ό Έρωτας είναι την ψυχή που άποθεώνει.

Σώνει! να μην τó ξαναπής αυτό τó Σώνει!

ΣΤΟ ΖΩΓΡΑΦΟ ΜΠΙΣΚΙΝΗ

Φίλε, ήρωες τή ματιά σου και θεοί
 τή συγκινούν, καλή σου τó είπε Μοίρα,
 δίνοντάς τους μέσ' στην εικόνα ζωή,
 τó κοντύλι σου να είναι σαν τή λύρα.

Στής μοναξιάς καρπόφορης τó πλάι
 για να σε ζή άπ' του χάνου τον άέρα
 μακριά, ή πιστή συντρόφισσα κρατάει
 την έγνοια, και σου γίνεται μητέρα.

Σου άνοίγει κ' ή Έμπνοή του 'Θραίου την πύλη
 στής δροσερής γυναίκας σου τó πλάι,
 και τó ζωγραφικό σου τó κοντύλι
 με τον 'Απόλλη πάει και με τó Μάη.

Σε χαρά τέτοια μέσ' στο άπλό χαρτί
 καρφώνοντας την όψη ενός λυράρη,
 την έκαμες να λάμπη σα γιορτή
 προς κάποιου όνειρευτού σου θεού τή χάρη.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΛΜΑΣ

ΜΠΕΤΟΒΕΝ

ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΕΝΑΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ

(1) παγκόσμιος συναγερμός, τόν άποστον έσάλπισε πρώτη ή Βιέννη, ή μουσική πρωτεύουσα του κόσμου, για την Έκατονταετηρίδα του Μπετόβεν, έξακολουθεί άκόμη. Στο ιερό προσκύνημα της 26 Μαρτίου ξεκίνησαν με βαθύτατη εδλάδεια τά πλήθη των πιστών της Μπετοβενικής λατρείας. Λιτανείες ανθρώπων που ζητούν με λαχτάρα μια κάποια διέξοδο μέσ' απ' τή σκοτεινή άπακαρδίωσι του καθημερινού δρόμου της ζωής, τρέχουν να δροσισθούν για λίγο—αύχητες πονεμένες ψυχές—στην άστειρευτη πηγή της μουσικής Του και να βρουν μιαν έφήμερη παρηγοριά.

Λιτανείες ανθρώπων... Φυλακισμένα στα δεσμά τους, τά θλιβερά κοπάδια των σκλάβων της Ζωής αιώνας έλους περιμεγαν τον γιγάντιο έρχομό του Μεσσία των Τόνων, για να βεγγήσουν μαζί Του το θρήνο της Ζωής, για ν' αντιδοήσουν ως τά ύψη την υπερκόσμια λαχτάρα της Χαράς, τή φωτεινή δόξα της Απολυτρώσεως.

Ο Μπετόβεν, ό μεγάλος Άνθρωπιστής... Αγάπησε τους ανθρώπους όσο κανένας άλλος στον κόσμο. Αγάπησε και πόνησε τους ανθρώπους σαν ένας Θεός. Γι' αυτό μέσα στην συμφωνία Του βλέπομε να περνούν όλες ή λιτανείες των ανθρώπων. Όλα τά πονεμένα πλήθη των θνητών, που έδλειπε

Έκείνος στα δράματά Του να περνούν στην άτελειωτη πομπή των αιώνων. Ιστορικές πομπές μελλοθανάτων που περνούν να χαιρετήσουν τον Καίσαρα της «Ηρωϊκής» στην επίσημη πένθιμη παρέλασι που άπεκάλυψε στον κόσμο το επικριότερο μουσικό μεγαλειο. Και τ' άκακα πλήθη «των άνί-

δεων και των καλών ανθρώπων», χυμένα στους άγρους για τ' άθωο πανηγύρι της «Ποιμενικής Συμφωνίας». Και πάλιν άλλα πλήθη τρομαγμένα στο φρικτό άκουσμα του χτυπήματος της Μόρας, στο Allegro της «Πέμπτης», που τρέχουν να βρουν στιγμιαίο άσυλο στην τραγική γαλήνη του Andante, για να έξορμήσουν πάλι σε λίγο στους νέους ανιστόρητους άγώνες του «Scherzo» και στον πναρμόνιο

θρίαμβο του «Finale». Όλα τά πλήθη των ανθρώπων, που έρχονται απ' τά βάρη των αιώνων για να ζητήσουν στην «Ένάτη» τον υπέρτατο έξιλασμό της Χαράς... Αλήθεια! Μια παρόμοια ώρα έξιλασμού τή χρωστούσε ό Δημιουργός στον κόσμο, για να έξαγοράση τά μαρτύρια και της άγωνίας της Ζωής έδω κάτω. Γι' αυτό έκαμε τον Μπετόβεν να δραματισθή το φωτερό δράμα της Παγκοσμίου Χαράς. Για να τή χαρίση αιώνα στους ανθρώπους, έδω κάτω, μέσα στην Ζωή τ' άξημέρωτο σκοτάδι,

Η Ένάτη Συμφωνία. Ο Βάγνερ την άποκαλεί «τό ύψιστον Άλληλούια του Νέου Μουσικού Αιώνας».

Τή στιγμή που ό κόσμος έλος συγκεντρώνεται τώρα κάτω από τους ήχηρους θόλους του παγκοσμίου αυτού μουσικού οικοδομήματος, που γεφυρώνει τον Άρχαιο παγανιστικό κόσμο με τον Νέο Χριστιανικό, που σκορπίζει έλο το μεγαλειο του ήλιο-βασιλέματος του Κλασικισμού, και μαζί ή έλο το θρίαμβο της άνατολής του Ρωμαντισμού στον κόσμο, ως ρίξωμε ένα βλέμμα στον αιώνα του, κι' ως προσπαθήσωμε να βάλωμε το Έργον μέσα στο πλαίσιο της εποχής του. Η εποχή της ζωής του Μπετόβεν είνε μια εποχή κοσμογονική. Τρεις κοσμοϊστορικοί σταθμοί άποτυπώνουν στην εποχήν αυτή τή φλογερή τους σφραγίδα κι' άναφτερώνουν την παγκόσμια ψυχή: Η κοσμογονία της Γαλλικής Έπαναστάσεως, ή Ναπολεόντεια Έποποιία και το Έλληνικόν Εξοσιένα. Και πρώτα απ' όλα, το πντοδύναμο ξύπνημα του Λαού, που έπαναστατούσε με την ήρωϊκή μανία μιας τραγικής άπογνώσεως, κι' έσφαζε άλύπητα τους Τυράννους, και κολυμπούσε με άγαλλίασι μέσα στο αίμα των Τυράννων, ύστερα από την έρυθρή νύχτα του Κομμουνισμού, έφερνε όριστικά στον κόσμο το γλυκό ξεμέρωμα της Έλευθερίας των λαών. Αυτό το ήλιου το ξεμέρωμα καταυγάζει με το φως του το έργον του Μεγάλου Ιδεαλιστού, που μς κήρυξε στο Ευαγγέλιό του ότι «πρέπει ν' αγαπούμε την Έλευθερία περισσότερο από κάθε άλλο στον κόσμο, και ούτε για ένα θρόνο να μην προδίδωμε ποτέ την Αλήθεια!» Πόσες φορές βλέπομε μέσα στο συμφωνικό έργο του της φωτερές άχτίδες αυτού του Ήλιου, να σχίζουν σαν ήρωϊσμού επικές άστραπές τά πυκνά σύννεφα της διαδικής άγωνίας που συσσωρεύονται στα χαρακτηριστικά «Σικέρτα», για ν' αναλάμψουν έπειτα έλοκληρωτικά στο θρίαμβο των «Φινάλε»! Έτσι, ή παγκόσμια λαχτάρα της εποχής, με την άσφυκτική άγωνία του κοινωνικού πνιγμού, με την τρομαγμένη, την άγωνιώδη έπίκλησι της παγκόσμιας ψυχής, άποκρυσταλλώνεται στα πρώτα μέρη της Τραγωδίας της Ένάτης, ως την υπερκόσμια στιγμή που θ' άντηχήση έξ ούρανών στη γην αυτή της

φρίκης και των στεναγμών μας, το ύψιστο μήνυμα της χαράς, που δεν είνε άλλο και στο Μπετόβεν τή Συμφωνία, έπως και στο Σίλλερ τήν Ώδή, παρά το μεγάλο έξάγγελμα της παγκόσμιας Έλευθερίας.

Έπειτα, το πέραςμα του Κορσικανού Στρατηλάτη, με τή φλογερή τραχιά της πρόσκαιρης κοσμοκρατορίας του, φωτίσε σαν ένα τραγικό μετέωρο την εποχή του Μπετόβεν. Αυθ φορές βλέπει ό Μουσικός τή θριαμβευτική είσοδο των στρατιών του Μεγάλου Ναπολέοντος στη Βιέννη,—την πρώτη φορά στο 1805 με την κεραυνοβόλο μάχη του Δουστερλιτς, τή δεύτερη φορά λίγες μέρες πριν από τής νίκης του Βάγκραμ και του Βασλιγκ,—και ζή στο 1813 έλη τή μεγαλειώδη φρίκη που σημειώνουν ή μάχες της Λειψίας και του Βατερλώ το φρικτό κεραύνωμα. Μζ τον Κοσμοκράτορα που είχε άνάψει μέσα του τή φλόγα της «Ηρωϊκής Συμφωνίας», τον είχε έξορμίσει πολύ πριν από την ψυχή του ό Μπετόβεν,—άπ' τήν ήμέρα που είδε τον υπεράνθρωπο Έρω να γίνεται ένας κοινός άνθρωπος, άπληστος να κερδίση τά μεγαλειο μιας Αυτοκρατορίας.

* *

Μέσα στα δέκα χρόνια που ακολουθούν, γράφεται ή «Ένάτη Συμφωνία». Η ήμέρα της πρώτης άποκαλύψεώς της στον κόσμο, είνε κι' αυτή μια ήμέρα ιστορική. Είνε ή 7 Μαΐου του 1824. Η Ευρώπη πάλλεται έλοκληρη και δονείται μέσα στον πυρετό της συγκινήσεως που προκάλεσε ό θάνατος του Λόρδου Μπάυρον στην 19 Άπριλίου 1824 στο Μεσολόγγι. Η Ένάτη Συμφωνία έρχεται στην ώρα της! Το κυμάτισμα της Σημιαίας της Έλευθερίας από τή μικρή έκείνη γωνιά της Στερεάς Έλλάδος, άνεμίζει τή φλόγα της Ίδέας στα μέτωπα των μεγάλων λαών! Αυτό το κυμάτισμα φέρνει τή μεγάλη αύρα του Ρωμαντισμού από του Αιώνιου Κλασικού Ώραλου τή χώρα. Αυτό το κυμάτισμα γίνεται ύελλα, που σαρώνει έναν έλοκληρο κόσμο στην Τέχνη. Ο Ντελακρουά βάφει το χρωστήρα του μέσα στα αίματα της άλυσοδεμένης Έλλάδας, για να ζωγραφίση τάς «Σφραγές της Χίου» που εκθέτει στο Σαλόνι του 1824. Ένας βαθυστόχαστος νέος της έπο-

Ο ΜΠΡΑΝΤΕΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Πρὸ πέντε ἐτῶν, δηλαδή κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1922, μᾶς ἐπεσκέφθη, καθὼς ὄλοι οἱ λόγιοι ἐνθουσιάζονται, ὁ γηραιὸς Δανός, ποῦ ἀπέβηκε 85ῆτης πρὸ ὀλίγου. Ἔλχε καταλύσει εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Μινέρδα, ὅπου, καθὼς ἔλεγε ὁ ἴδιος καὶ ἐπανέλαβεν πολλοί, τὸν ἔφαγαν οἱ κορέοι. Ἐὸ παράπονον ἐκεῖνο, εἴτε ἀληθινόν, εἴτε μὴ, ἐπέτυχε

ἐγνώσθη ἔτι εἰς τὴν Δανίαν τὰ διπλώματα ἀπονέμονται χωρὶς λόγους». Ἄλλα ποῦ δὲν ἤθελα! Σημειωτέον ἕως ἔτι ἡ ἀπονομή τοῦ διπλώματος ἐτελέσθη μὲ λαμπρὸν λόγον, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν αὐτὸς ὁ φίλος Πρύτανις, ἐγκωμιάσας ἐνώπιον τοῦ μικροῦ βασιλέως καὶ τῶν πριγκίπων τὸ θαλερὸν γῆρας τοῦ κριτικοῦ καὶ τὴν Δανίαν.

Ὁ Μπραντές, ἐννοεῖται, δὲν ἐμείνεν ἀπληροφόρητος περὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ διπλώματός του. Ἀλλὰ τόσον τοῦ ἤρεσκε ἡ τιμὴ, ὥστ' ἐδέχεται φιλοφρονέστατα κάθε καθηγητήν. Ὅτε λοιπὸν τὸν εἶδα καὶ πάλιν τὴν 28 Φεβρουαρίου 1922, μὲ τὸν φίλον συνάδελφον κ. Σωτ., μᾶς ἐκράτησε μιάμιση ὥραν καὶ μᾶς ὠμίλησε πολὺ εὐδιάθετος περὶ πολιτικῆς, περὶ φιλοσοφίας, περὶ καλλιτεχνίας καὶ, ἐννοεῖται, καὶ πάλιν περὶ τῶν ἔργων του. Ἐκ τῆς μακρᾶς ἐκείνης ὁμιλίας ἐσημείωσα τὴν ἐπαύριον «τὴν ξύμπασαν γνώμην» τοῦ Μπραντές εἰς δύο πυκνὰς σελίδας, χαρακτηριστικᾶς.

Ἦτο πράγματι «ἐνδιαφέρον» ἀνθρώπος! Δὲν ἐμελέτησε μόνον κολλὰ βιβλία, δὲν ἐκρινε μόνον πολλὰς λογοτεχνίας, — ἴσως ὅσας κανεὶς ἄλλος κριτικὸς, — ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἀνθρώπων εἶδεν ἄστεα καὶ νόον ἐγνώ, ἐπλησίασε πολλοὺς ἰσχυροὺς, συνεσχόλησε μὲ πολλοὺς σοφοὺς καὶ συγγραφεῖς, ἔζησε πολλὴν καὶ πολύμοχλον ζωὴν. Ἔως τὰ τελευταῖα του ἀφῆνε κάποιαν ἐντύπωσιν ἀσυμβιβάστου καὶ δυσκόλου γέροντος, ἀλλὰ διετήρει ἀκόμη ὁρσιᾶν ἐξύπνου συνομιλητοῦ.

Καὶ αὐτὰ τὰ παράπονά του ἦσαν ἐξυπνα. Μικρὸν ἦτο βέβαιον ἔτι δὲν ἐπερίσσειαν ἀρκετὰ χρήματα εἰς τόσον πολυγράφον

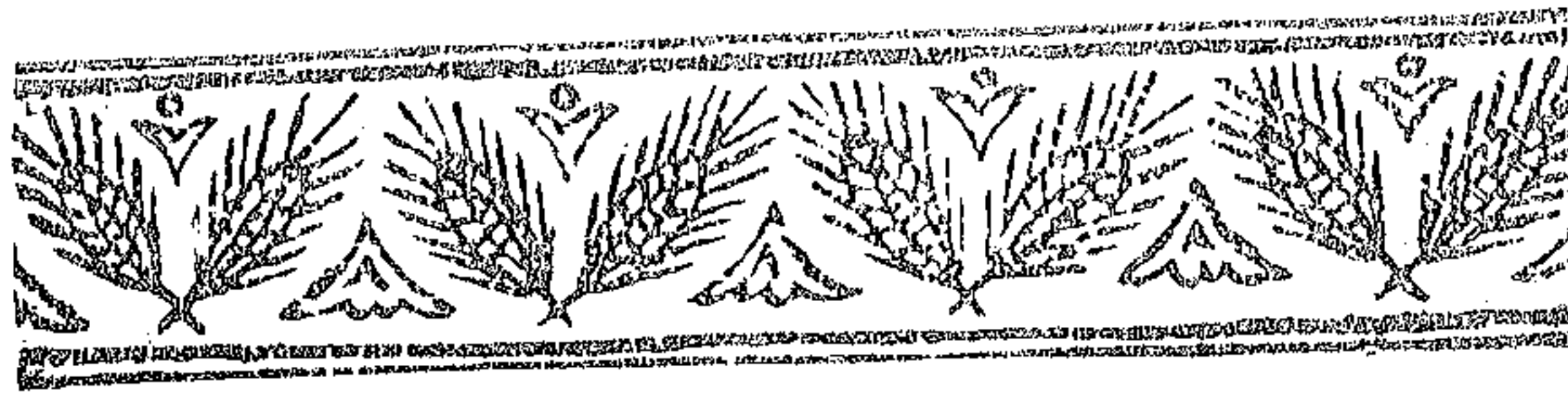
ἄνδρα· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐξέφραζε φαιδρός. Καὶ ἔταν εἶπεν ἔτι ἦτον ἀπολύτως ἀπαισιόδοξος περὶ τοῦ κόσμου, ἦτο σχεδὸν εὐχαριστημένος. Συχνῶς διεφαίνετο κάποια φιλαρέσκεια διὰ τὴν ἰδικὴν του ἐπιτυχίαν, καὶ ὀλίγη δυσφορία διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἄλλων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ δὲν ἦσαν ἀδικαιολόγητα. Γεννημένος μικροπολίτης ὅπως καὶ οἱ Ἕλληνες, ἀντὶ νὰ χάσκη ἐνώπιον τῶν μεγάλων καὶ τρανῶν τῶν μεγάλων ἐθνῶν, ἐτέρπετο νὰ τοὺς ἐπικρίνη. Καὶ ἡ ἐπίκρισις του κατέληγεν εἰς ἓνα εἰρωνικώτατον χαμόγελον. Ἀλλὰ ἦα ἦτον ἱκανὸς ὁ ἀγαθὸς αὐτὸς Ἰσραηλῆτης καὶ νὰ τοὺς πετάξῃ ὄλους εἰς τὸ καλάθι τῶν ἀχρήστων.

Ἐὸ σημειωμᾶ μου, — ταχύ, καθὼς εἶπα, σκαρλίφημα, — λέγει τὰ ἐξῆς:

Δευτέρα, 28 Φεβρουαρίου 1922. Εἶδα τὸν κ. Μπραντές εἰς τὴν Μινέρδαν. Ἦμεθα μὲ τὸν κ. Σωτ., ἀλλὰ τὸν λόγον εἶχεν ὁ Μπραντές ὁμιλῶν εὐχερέστατα τὴν γερμανικὴν, εὐχερῶς τὴν γαλλικὴν καὶ ὀλιγώτερον τὴν ἀγγλικὴν. Λαθὼν ἐκ τούτου ἀψομῆν, διηγήθη ἔτι εἰς τὸ Λονδίνον ἔκαμιν ἀγγλιστὶ πρόποσιν εἰς τὰς 9 μ. μ. καὶ γαλλιστὶ διάλεξιν εἰς τὰς 11. Ἐὸτε προσέθεσεν ἔτι ἐκ τῶν ἑλλίων πολιτικῶν, μόνος ὁ Κλεμανσώ ὁμιλεῖ τὰ ἀγγλικὰ, τὰ ὅποια εἶχε μάθει στὴν Ἀμερικὴν, καὶ εἰς αὐτὰ ὀφείλει τὴν ἐπιτυχίαν του. Ἐκ τῶν Ἀγγλων, ὁ Ἰδουαρδὸ Γρέυ μόνος ἐννοεῖ τὰ γαλλικά, καὶ ἔταν μία Ἰαλλίς, τὴν ὁποῖαν συνώδευεν εἰς δεῖπνον, τοῦ ἐξέφρασε τὴν ἀπορίαν της, ἔτι δὲν τὰ ὁμιλεῖ, της εἶπεν: «Ὅταν ἦμουν μικρὸς, δὲν ἐγνώριζα, ἔτι ἦα γίνω ὀπουργός· ἔταν ἔγινα ὀπουργός, δὲν εἶχα καιρὸν νὰ μάθω». Ὅμοιος καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Γερμανικῆς Δημοκρατίας, «οὐδὲς ὀποδηματοποιός, εἶναι ἀμαθής». Ἐὸ συμπέρασμα του ἦτο ἔτι ὄλοι οἱ πρωταγωνισταὶ τοῦ μεγάλου πολέμου ἦσαν stupidες. Μᾶς εἶδειξε καὶ τὴν ἐφημερίδα Progrès καὶ μᾶς εἶπεν ἔτι ὁ τύπος κυβερνᾷ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν, ἀλλὰ κάθε πρωὶ χύνει βροχὴν ἀμαθείας καὶ ἐμπαθείας εἰς τὸν κόσμον. Ἐὸ καλὸν νὰ περιμένῃ κανεὶς; Ἀλλοτε τοῦλάχιστον ἐκυβέρνη ἡ Ἐκκλησία καὶ ἐδίδασκε κάποιαν ἠθικὴν τὴν ἄρα ὁ κόσμος πη-

γαίνει σὸ χειρότερον. — Maître, εἰσθε πράγματι pessimiste, τοῦ εἶπα. — Absolutement, μου ἀπήντησεν. Ἀλλοτε ἡ Γροιλανδία εἶχε φοινίκας· τὴν ἄρα εἶναι ἐρημία. Ἀλλοτε εἶχαμεν Πλάτωνας καὶ Πινδάρους· τὴν ἄρα μετριότητος. Ἦ μόνη πρὸδος ποῦ κάμνει ὁ ἀνθρώπος, εἶναι ἔτι εὐρίσκει κάτι περὶ ἄλλα καὶ αὐτοκίνητα.

Ἐὸ ἀφορμῆς τῆς ἀγγλικῆς μεταφράσεως τῶν ἔργων τοῦ Παλαμά, ποῦ εἶχεν ἐμπρός του, εἶπεν ἔτι ὁ λυρικὸς ποιητὴς μεταφραζόμενος δὲν καταλείπει τίποτε, καὶ ἔφερε παρὰδειγμα Ὀδύγηρον ποιητὴν, ὁ ὅποιος Γερμανιστὶ δὲν ἔχει καμμίαν διαφοράν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ποιητὰς τῆς Γερμανίας. «Καὶ τὰ δικὰ μου ἔργα, Γερμανιστὶ μεταφραζόμενα, χάνουν ὄλον μου τὸ ὕψος. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πολέμου καὶ αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ ἔπαυσαν νὰ μεταφράζουσι». Τοῦ εἶπμεν ἔτι ὁ κ. Παλαμάς εἶναι au courant τῶν ἔργων του καὶ σχεδὸν παρωρολισθῆ. «Ἐγὼ ἔγραφα δεκάδας τόμων δανιστὶ ποῦ τοὺς ξέρει ὁ Παλαμάς;» Ὁμίλησε περὶ μερικῶν Ἑλλήνων ποῦ ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ, ἐπήνεσε τὸν κ. Χρυσάφην, ἔτι ξέρει καλὰ Σουηδικὰ, ἀλλ' ἐφαίνετο κακοφρανισμένος ἔτι δὲν τοῦ ἐκάμαμεν ἐπισημοτέραν ὀποδοχήν. Ἐθλιβετο ἔτι δὲν ἔχει χρήματα νὰ ταξιδεύσῃ εἰς τὴν Ἀίγυπτον. Ὁμίλησε περὶ τῶν Μουσείων, περὶ τῶν ἀρχαίων προτομῶν καὶ ἀνδριάντων, καὶ ἐλυπήθη ὅταν τοῦ εἶπα, ἔτι ὁ ὀποτιθέμενος Ἀριστοτέλης δὲν ἦτο βέβαιος. Ἐὸ ἀγαλλμα τοῦ Δημοσθένους ποῦ εἶδε σὸ Ἑλληνικὸν Μοσεῖον, τοῦ ἤρεσε πολὺ: «φαίνεται ὄν γεροντοκόρη» εἶπε. Ἦθελε νὰ ἰδῇ τὸν Μαραθῶνα (καὶ κατόπιν ὁ κ. Σωτ. ἐφρόντισε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ). Τὴν Ρώμην τὴν εἶχε γνωρίσει τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1870. Ὅταν ἐζητήσαμεν νὰ φύγωμεν, ἐπιμόνω μᾶς ἐκράτησε καὶ, ὡς νὰ εἶχε λησμονήσει κάτι, μ' ἐρώτησε περὶ τοῦ Ὀμήρου, ἂν πιστεύω καὶ ἐγὼ ἔτι ἦσαν πολλοί· καὶ ὅταν τοῦ εἶπα ἔτι ἴσως ἔχει παράδοσιν παλαιότερων ἀοιδῶν, ἀλλὰ μία βεβαίως ἦτον ἡ διάνοια ποῦ συνέταξε τὰ ἔπη, κατένευσεν ἐπίδοκιμαστικῶς καὶ ἐχλεύασε τοὺς ἐκδότας τοῦ Ὀμήρου. Μᾶς συνώδευσε φιλοφρόνω ἐξωτῆς ὄρας τοῦ ὀωματίου καὶ μᾶς ἀπεχαιρέτησεν εἰς τρεῖς γλώσσας.

ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ

Γέρος, εξόριστος, κατατρογγεμένος ἀπὸ τὴ Ρώμη,
 μὲ τῆς μετάνοιαις τὸ κρῦο σκουλίζει μὲς στὴν καρδιά,
 παίει σὰν ἀλήτης... Πολλὲς τὸν δέχονται χῶρες καὶ δρόμοι.
 περνεῖ ὁ Πιλάτος σκυφτός καὶ πίσω τοῦ ἀλιχτοῦν σκυλιῖ.

Παρηγορήτρα του πὰ δὲν ἀκόμεινε ψυχὴ κοντὰ του,
 οὔτε ἡ γυναῖκα του Κλαυδία Πρόκλα, ἡ ἀγαπημένη.
 Μετὰ ἀπὸ τ' ὄνειρο ἦρθε κα' ὁ ἄγγελος τοῦ Θεανίτου
 καὶ τὴν ἐπῆγε στὸ Ναζωραῖο τῆς μακαρισμένη.

Χωρὶς πορφύρα, μὲ δίχως δύναμη, μὲ δίχως γνώμη,
 στῶν Τυγγερίων τ' ἄγρια ρουμάνια φαίνει ὁ Πιλάτος,
 καὶ παίει... Χιόνια καὶ τρόχαλα κα' ἀγριὰ οἱ δρόμοι.
 Κι' ὄλο τὸ Θάνατο κράζει σωτήρι του, πίκρα γεμάτος...

Κι' ἔτσι ἓνα βροῦδι, σὲ κίποια λίμνη ποῦ ἦταν φτιασμένος,
 — βαθεῖα ἦταν κ' ἔπουλη σὰν ἁμαρτία σκοταδερὴ, —
 μὲς στὰ νερά τῆς πέφτει ὁ Πιλάτος ἀπελπισμένος,
 πεθαίνει τέλος — μὰ τὴ γαλήνη δὲ θὰν τὴ βοῦ.

(Δικαιοσύνη! νὰ ζῆς αἰώνια, ρυθμὲ τῆς Πλάσης,
 ἄχραντο πνεῦμα, Δικαιοσύνη τῶν οὐρανῶν!
 Στὴ ζυγαριά σου ὄλη τὴν Πλάση κα' ἂν ἀνεβάσῃς,
 πάντα βαρύτερο θάβειναι τὰ δάκρυ τῶν ταπεινῶν!)

Πέθανε ὁ Πόντιος, μὰ τὴ γαλήνη δὲ βροῖνε ἀκόμη...
 Σὲ κίποιες νύχτες ποῦ κρέμουν τ' ἄστρα σὰ φοβισμένα,
 σταχτὸ ἓνα φάντασμα βγαίνει ἀπ' τὴ λίμνη ποῦ εἶν' ὄλο κρόμοι,
 κα' ὄλο ἀνεβαίνει, κα' ἔχει τὰ χέρια του ὄλο ἔρημοι.

Μακρὸ ἓνα φύσημα μὲς στὸ σκοτάδι περνάει τὰ φύλλα,
 — σέρνονται ἀνήμποροι μὲς στοὺς αἰῶνες ἀλολυγμοί, —
 κα' ἔπειτα σκύβει, γέρνει τὸ φάντασμα μ' ἀνατριχίλα
 καὶ μὲς στὴ λίμνη πλένει τὰ χέρια του: «'Α θ ὤ σ εἰ μί...»

Τότε σηκώνονται πίσω ἀπ' τὴς Ἄλπεις εἰς μιονισμένες
 μαῦρα τὰ σύγνερα στὸν καταξάστερον οὐρανό,
 πύρινες λόγγες σπαθίζουν τ' ἄπειρο ξεγυμνωμένες
 καὶ κατακέφαλα παίρνει τὸ φάντασμα τὸν κεραινό.

Τότε τῆς λίμνης φουριάζουν κόκκινα νερά καὶ φύλλα,
 τ' ἄγρια τὰ χέρια πνίγουν τὸ φάντασμα: «'Α θ ὤ σ εἰ μί...»
 Τὰ χέρια δέρονται γιὰ λίγο ἀκόμη τ' ἀπελπισμένα,
 σέρνονται ἀνήμποροι μὲς στοὺς αἰῶνες ἀλολυγμοί...

Δέηση

Κύριε, Κύριε τοῦ ἔλεους, τῶν οἰκτιρητῶν,
 Χριστέ, ἐποιήθῃς ἀγάπη, λύτρωσέ τον!
 Μακρὰ ἀπὸ τὴν κοιλάδα τῶν δαρμῶν
 στὸν ἴσκιω ἐνὸς Σταυροῦ Σου κοίμασέ τον,
 καὶ λύσε ἀπ' τὸ δεσμὸ τῆς ἁμαρτίας
 τὸν ἄντρα τῆς καλῆς, δικαίας Κλαυδίας!

1927

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

ΧΑΡΙΤΩΜΕΝΕΣ ΥΠΑΡΞΕΣ...

Στὰ δύο χοριτσάκια τοῦ Γ. Α.

Χαριτωμένες ὑπαρξεις, πλάσματ' ἀγγελικά,
 τοῦ σὰν πουλάκια τιτιβίζετε στὰ κλώνια,
 Ἦ' εἶνε μπροστὰ σας αἴρες καὶ νερά κα' ἀηδόνια, —
 Χωρὸ σ' ἐκείνον ποῦ σὰς ἀγοικᾷ!

Παῖεις καὶ παίνο, βλέπω, ἐσύ, δασκαλεμένη,
 Σὰ μεγαλῆτερη καὶ τέσσαρο χρονῶ
 Ντεμοσιέζελα' αὐτὸ σοῦ παίει, καὶ περιμένει
 Κανεὶς νὰ πῆς κα' ἓνα τραγοῦδι τοῦ Ραμιῶ.

Κ' ἡ ἄλλη ἐσύ, μὴ τάχα τὰ μικρὰ
 Καθὼς σαλεύεις' πόδια σου, ὦ πλαγόνια!
 Σὲ ρεφερόντσα, πρὶν χορέψῃς, σοβαρὰ
 λυγὰς καὶ παιγνιδιάρικα τὸ γόνα;

Νὰ κλεῖ κανεὶς τὰ μάτια ἢ νὰ τ' ἀνοίγει
 Λιπάτα κα' ἀγοικῶντας, νὰ κνιτᾷ
 Ἦ' δροσερὰ σας προσωπάκια, ποῦ ὄσο λίγη
 κα' ἂν ἔχουν σκέψ' εἶν' τόσο ἐκφραστικά;

Ἔτσι ἢ ἄλλοιως, ἓνα ὄνειρον ἦσαστε, ὦ θεῖες
 Μικρομεγάλες μου κουκλίτσες ἑλαρές, —
 Μακάρι κα' οἱ μελλούμενές σας οἱ χαρές,
 Σὰν τὴς σημερινές σας εὐτυχίες...

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

1. Πριονοτό κόσμημα από μανίνα

ΟΙ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΟΙ

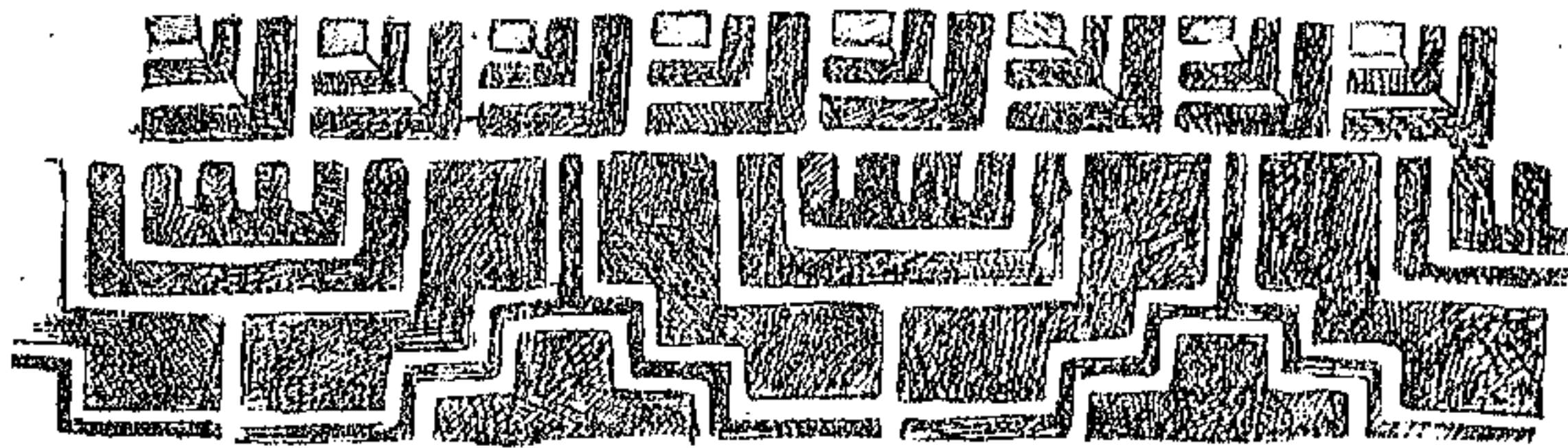
ΤΑ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΗΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΤΕΧΝΗ

Οι Σαρακατσάνοι ή Σαρακατσάνοι διακρίνονται από τους άλλους νομάδες, γιατί δεν έχουν ώριμο μέρος να στήνουν τα κανάκια τους στα βουνά για ξεκιλοκαϊριό ή στους κάμπους τα χειμιάδια. Την άνοιξη και το φθινόπωρο φτιάχνουν καινούρια καλύβια πολλές οικογένειες μαζί, — πενήντα το περισσότερο, τέσσερες το λιγώτερο, — με τα κοπάδια, τ' αλογά τους κι' άλλα οικιακά ζώα, σε μέρη που βρίσκουν κατάλληλη βοσκή.

Όταν αλλάζουν κατοικία, κάνουν μέρες κι' εβδομάδες, γιατί οι δρόμοι είναι άσχημοι και τα κοπάδια μετακινούνται δύσκολα. Μας δίνουν όμως μια μεγαλόπρεπη εικόνα κατά την μεταφορά τους, με τ' αλογα φορτωμένα τα φαντά μεγάλα σακιά, τα χειράκια, τα δισάκια, τους τσολάδες, και αυτούς τους ίδιους, ντυμένους με τις γριζι-

κοντά στο άλλο, και σε καλένα απ' αυτά μένει ολόκληρη ή οικογένεια, που πολλές φορές είναι αρκετά πολυμελής. Συχνά δυο ή τρία καλύβια αποτελούν τη στάνη που τη διοικεί ο πλουσιώτερος ή ο ικανώτερος, ο τσίλιγκας, διαλεγμένος γι' αρχηγός από τους άλλους.

Τα προϊόντα της κτηνοτροφίας τους δεν τα έμπορεύονται ποτέ μόνοι τους οι Σαρακατσάνοι των όρεινων μερών, αλλά τα πουλά ο τσίλιγκας σ' έναν έμπορευόμενο που λέγεται μπίτιπας και που περνά το καλοκαίρι του στη στάνη. Και στάνη στην κυριολεξία της σημαίνει το συγκρότημα των καλυβιών που χρησιμεύουν για κατοικία στα κοπάδια, στους τσοπάνηδες και στον μπάτσο. Η καθαυτό στάνη απέχει πολλές φορές τρεις και τέσσερες ώρες από τα κανάκια που μένουν οι οικογένειες.

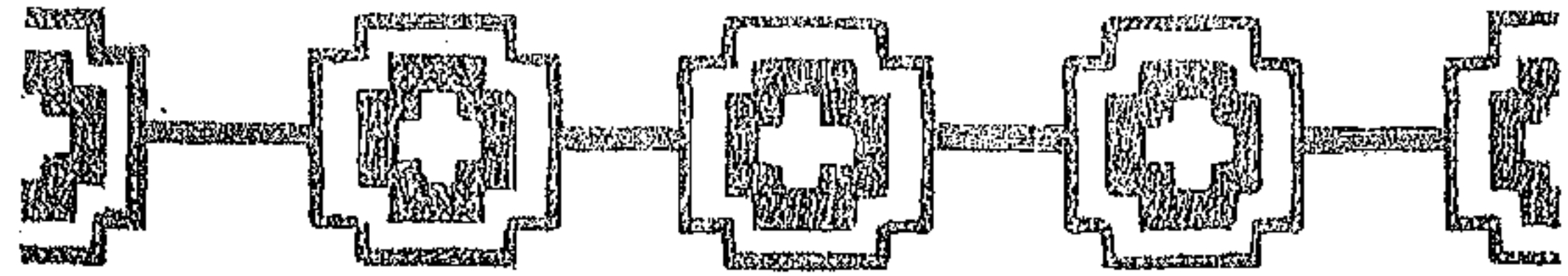

2. Σχέδιο από τραχιλιά με τις σταμείς

κές και αψηφές στο χρώμα φορεσιάς τους. Είναι μια μοναδική ευκαιρία για να τους θαυμάσουμε, γιατί δεν συγχάζουν ποτέ στα πανηγύρια των πόλεων κι' άλλες επιδείξεις έξω από το γάμο, που κι' αυτός γίνεται στα κανάκια τους, δεν συνηθίζουν.

Τα κωνικά τους καλύβια στήνουν το ένα

Οι άντρες και τ' αγόρια φυλάνε τα κοπάδια, οι γυναίκες δεν βόσκουν ποτέ τα πρόβατα, μόνο τα κουρεύουν κι' αρμέγουν τις κατίζες. Φροντίζουν κυρίως για το νοικοκυριό τους και καταγίνονται στην οικιακή τέχνη. Η ρόκα δεν λείπει ποτέ από το χέρι τους, ούτε όταν είναι φορτωμένες με

3. Σχέδιο από τραχιλιά

τα βρέλια του νερού, που κουβαλούν από τις μακρινές βρύσες. Το μισοκλιόκαιρο, όταν έχουν γνέσει αρκετό νήμα, στήνουν τον άργαλιό κι' αρχίζουν να φιλνούν. Για τα φαντά τους, όπως και για τα κεντήματα, προτιμούν πάντα το άρνόμαλλο, το καταικόμαλλο και το τραγόμαλλο. Δεν αγοράζουν ποτέ άλλο ύφασμα από τα παζάρια παρά το μπαμπακερό, που μεταχειρίζονται για το γυναικείο πακόμισο με τα πλατιά μανίκια και για τη φουστανέλλα, την καλή τους φορεσιά. Αν και υπάρχουν κλιματολογικοί και παραγωγικοί λόγοι για να προτιμούν το μαλλι από το μπαμπάκι ή το μετάξι, στα φαντά και τα κεντήματά τους όμως, πιο πολύ από συντηρητικότητα και αδυστηρότητα, προτιμούν την εκμετάλλευση της πρώτης ύλης που παράγουν. Έτσι ελα. τα φαντά τους και τα κεντήματα είναι μάλλινα. Οι χρωματισμοί των ύφασμάτων και των φορεσιών είναι και αυτοί αδυστηροί, γιατί μεταχειρίζονται το περισσότερο τα φυσικά χρώματα των μαλλιών, το άσπρο, το μαύρο και το γαλαζόμαυρο, που τόσο καλά πετυχαίνουν με φυτικές ουσίες.

Το χοντρό μάλλινο ύφασμα που το λένε

φρανέλλι, χρησιμεύει για εσώρουχα και για διάφορα άλλα τμήματα της φορεσιάς, όπως π. χ. στη γυναικεία, για τη φαρδειά φούστα με τις άσπρες γραμμές και με τους πλισσέδες, τις ραγκούλες. Το ύφασμα αυτό γίνεται μονό, δηλαδή με δυο πατήθρες. Το γνωστό χοντρό μάλλινο ύφασμα, το δίμυτο, που λέγεται χοντρομαλλίτικο, τσούκνα ή σκουτί, χρησιμεύει πολύ στις φορεσιές των αντρών και γυναικών. Ανάλογα με την ποιότητα του μαλλιού, την

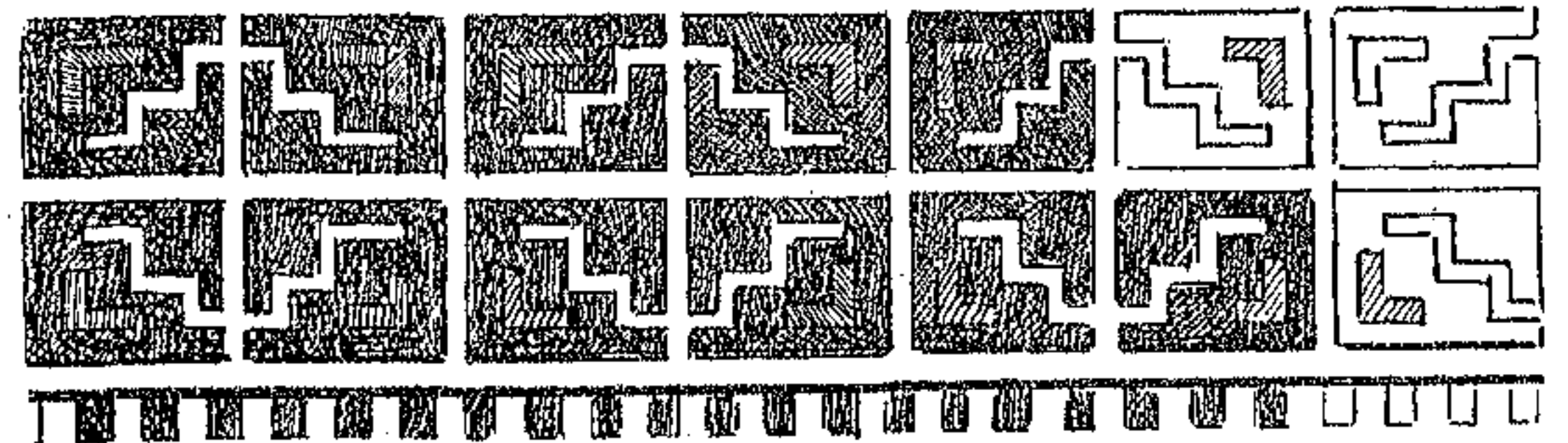
κατεργασία του στο στρίψιμο, στο ταιρίκι, το κοπάνισμα στη νεροτριβή, τη νεροτριβιά ή νεροστέλα, χρησιμοποιείται για τις χειμωνιάτικες ή καλοκαιριανές όπως και για τις γιορτά-

σιμες ή καθημερινές φορεσιές. Η αντρική τσιπούνια, ο γυναικείος νεουλμής, το παντελόκι, ή μπουρασιάνα ή το μπουραζάνι, ή κάπα, το ταμπάκι, καρίνα ή καρού, που γίνονται με φλοκωτό σκουτί, το μαλλωτό, ή μικρή καλοκαιριανή κάπα ή ταλαγάνα, το αντρικό γελέκο το κατισάρα, γίνονται ελα από σκουτί λεπτότερο ή χοντρότερο, μαλακότερο ή σκληρότερο, κατασκευασμένο ανάλογα με τον προορισμό τους.

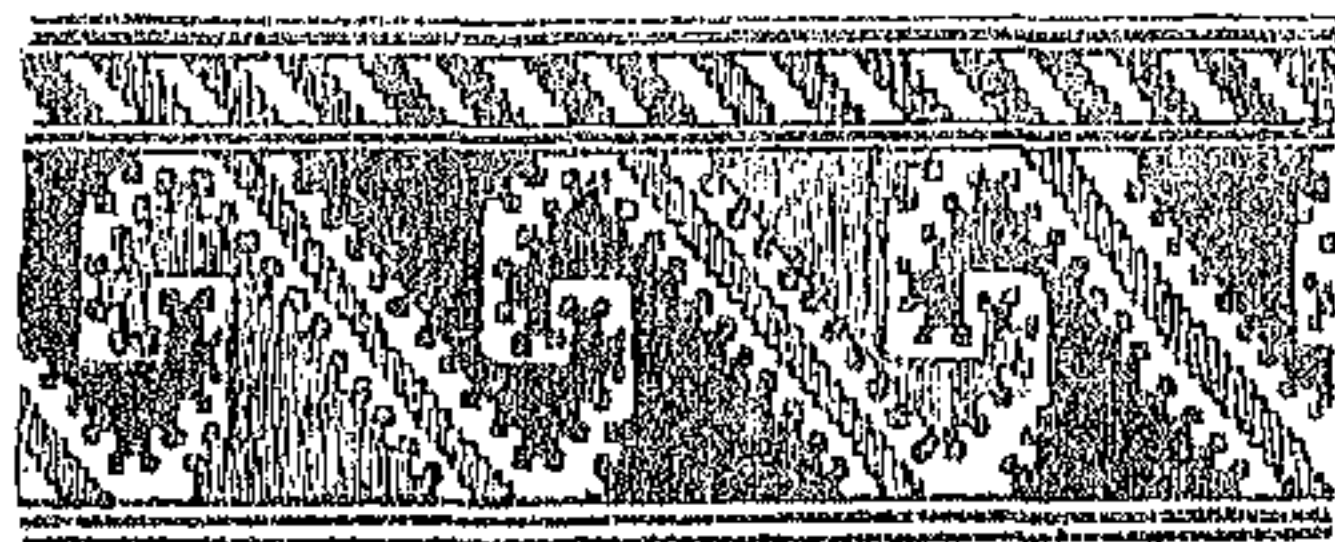
Οι χοντρές μάλλινες κάλτσες που πλέ-

4. Μavianōrikō κόσμημα από μανίνα

5. Σχέδιο από τραχιλιά

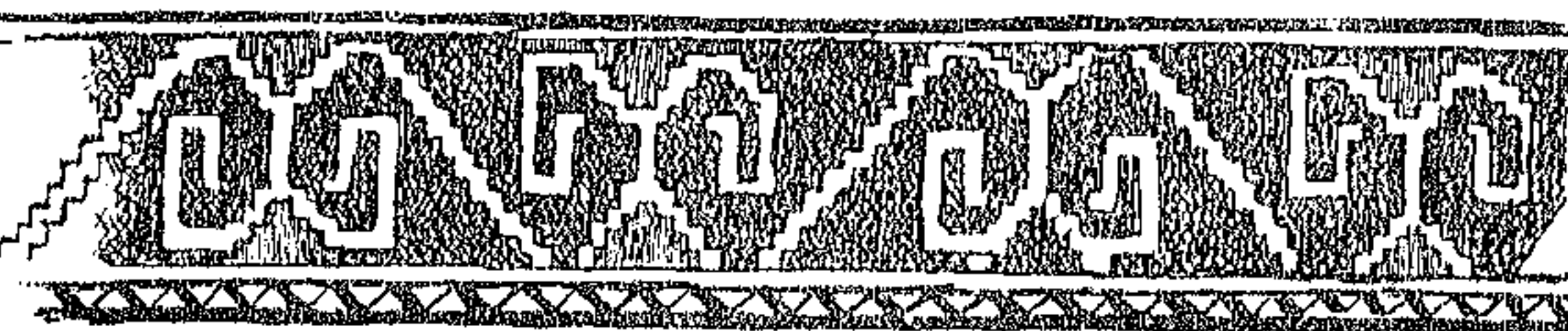

6. Μαιανδρικό σχέδιο από ποκάμισο

κουν οι γυναίκες και φτάνουν συνήθως ως τον αστράγαλο, γίνονται με διάφορα φανταχτερά χρωματιστά σχέδια. Κάνουν όμως στην πράξη τους, για να χαρίσουν στους συγγενείς του γαμπρού, όλοασπρες για τους γέρους, γαλάζιες για τις γρηές και ασπρόμαυρες, ολοπλούμιστες με θημιόσιον

από τρυγόμαλλο, τα μπέζια, σαμάρσκουτια, ταγάρια, οι τσιφάδες, μεγάλα σακιά, τα χιριόφι, φαντές λουρίδες για τ' αλόγα, οι γίγλεις κτλ.

Η κεντητική τέχνη στις Σαρακατσάνισσες διακρίνεται στην ποικιλτική, και κεντητική γενικά. Την ποικιλτική, δηλαδή

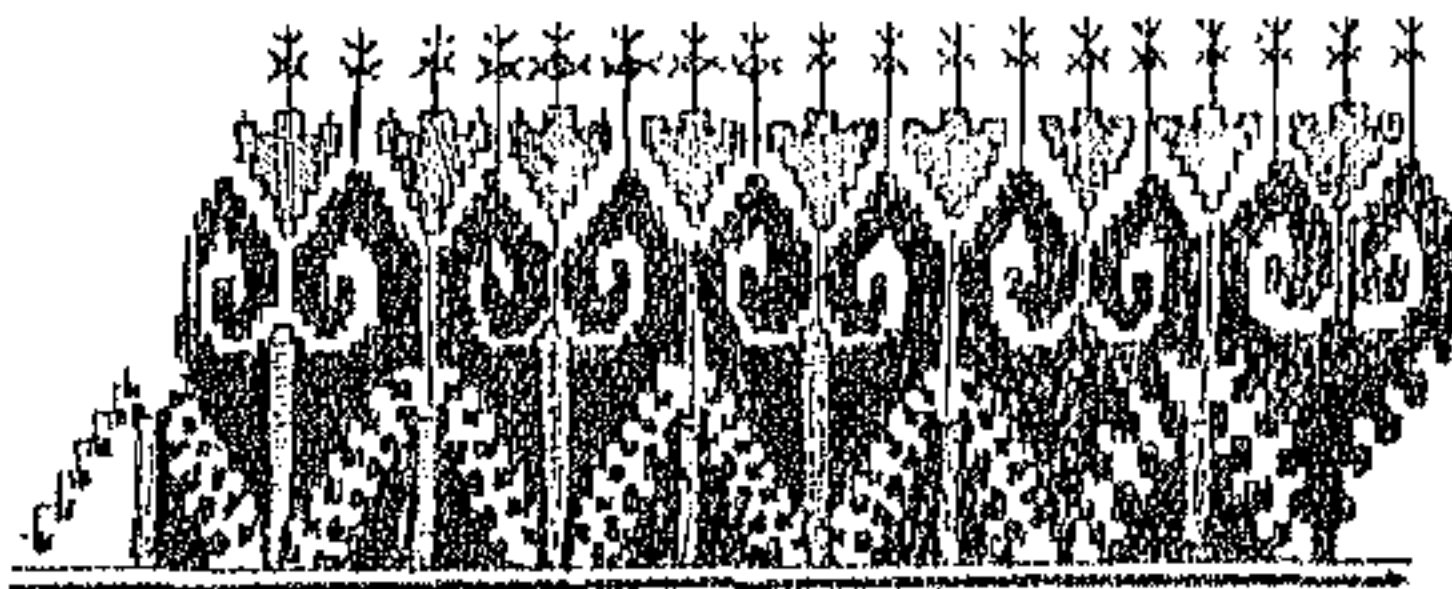

7. Μαιανδρικό σχέδιο από ποκάμισο

γεωμετρικά σχέδια, τους ήλιους, για τους νεώτερους.

Αποφεύγω να περιγράψω συστηματικά τη φορεσιά και κάθε άλλο αντικείμενο ξυλόγλυπτο ή μετάλλιο με κάποια καλλιτεχνική σημασία της καθημερινής χρήσης, γιατί αυτό υ' απαιτούσε μια πλατειά μελέτη που θα γινόταν αρκετά διεξοδική. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά σημεία που παρατηρώ, είναι η αλλαγή της φορεσιάς τους τα τελευταία αυτά χρόνια, τόσο η αντρική όσο και η γυναικεία. Στην γυναικεία κυρίως το ποκάμισο με τα πλατειά μανίκια αρχίζει να χάνεται κι' επικρατεί ή κάπα που είναι σαν κοντογούνι με μανίκια. Τα πλεχτά μανικέτια που φορούσαν στην αρχή του καρπού, για να μη φάλνεται ή φανέλλα, είναι μεταγενέστερη συνήθεια, όταν άρχισε

την τέχνη αυτή που γίνεται από γαϊτάνι ραμμένο στο ύφασμα και χρησιμεύει για να στολίζει τα έξωτερικά μάλλινα ρούχα τους, κάνουν οι γυναίκες μόνες τους μ' αφόνηστη τελειότητα. Οι καλές τους κάπες με τα ποικίλα έλικοειδή σχέδια είναι: ολοκέντητες μ' εξαιρετική τέχνη. Το καλλωπτό κέντημα όμως βρίσκουμε κυρίως στα ποκάμισα, στις φούστες και στις ποδιές των γυναικών, όπως και στους τσιφάδες. Τα

8. Κέντημα με συνδυασμό από πριονιστό και μαιανδρικό κόσμημα.

κεντήματα αυτά διακρίνονται για τη μεγάλη τους απλότητα στο ύλικό, το χρώμα και το σχέδιο. Γίνονται σε χοντρό μπαμπακερό ή μάλλινο ύφασμα με λεπτή κλωστή από διαλεχτό άρνόμαλλο. Οι συνδυασμοί των χρωμάτων είναι αρμονικοί. Μεταχειρίζονται πιο πολύ τα φυσικά χρώματα των μαλλιών, το καφέ με το μαύρο, το άσπρο με το μαύρο, όπως και το γαλαζόμαυρο και το όλοασπρο στα γαλάζια σκούρα ύφασματα. Σπανιότερα γίνεται χρήση από τα φυτικά χρώματα, — γι' αυτά δυστυχώς σήμερα μεταχειρίζονται και άνελλινες, — όπως το σκούρο κόκκινο και σκούρο πράσινο, και μόνο τα νυφιάτικα κεντούν με πράσινο, κόκκινο και γαλάζιο. Η βελονιά των κεντημάτων αυτών είναι ή σταυροβελονιά και ή ριζοβελονιά. Τα σχέδια τους είναι πάντοτε μετρητά και ποτέ γραφτά (*).

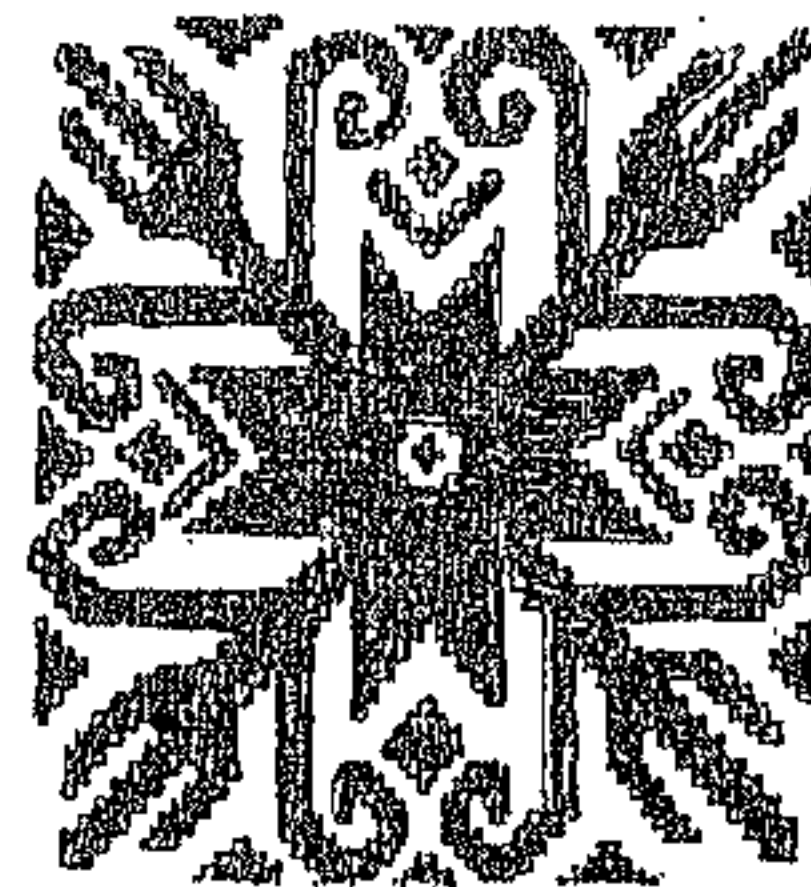
Μπαίνουν στο γύρο του ποκαμίσου, στην άκρη του μανικιού σαν παρυφή, στη μέση κατά μήκος σαν διακοσμητική ταινία (εικ. 11), στην τραχηλιά, το προμάνικο, στην ποδιά και στους τσιφάδες. Τα θέματά τους είναι συνήθως γραμμικά, με μεγάλη ποικιλία σε αρμονικούς συνδυασμούς από γεωμετρικά σχήματα σε αυστηρότατο ρυθμό. 'Αλλ' αν και ή ποικιλία τους είναι πολύ μεγάλη, μολταυτα θα περιορισθώ να παραθέσω λίγα μόνο από τα πιο βασικά αυτά θέματα που χαρακτηρίζουν τόσο την απλότητα

και το χαρακτήρα της ποιμενικής φυγής του λαού, που λιτότατος στις βιωτικές του ανάγκες, αποκλεισμένος έντελώς από τον έξω κόσμο, παρουσιάζει κάθε έκφραση της ζωής του ανεπηρέαστη σχεδόν από ξενικές επιδράσεις. Μένοντας στα πιο απόμακρα μέρη της ελληνικής γής, χωρίς να έρχεται σε άμεση επικοινωνία με άλλους λαούς, διατήρησε άγνο και ζωντανό τον τοπικό του χαρακτήρα. Γιατί όσο συντηρητική και αν είναι ή λαϊκή τέχνη, μια μακρόχρονη κατάκτηση και μια εξακαλουθητική έμπορική επικοινωνία είναι επόμενο να επιδράσουν στο βίο και στην τέχνη κάθε λαού. Έτσι τα διακοσμητικά θέματα των νομάδων αυτών είναι, χω-

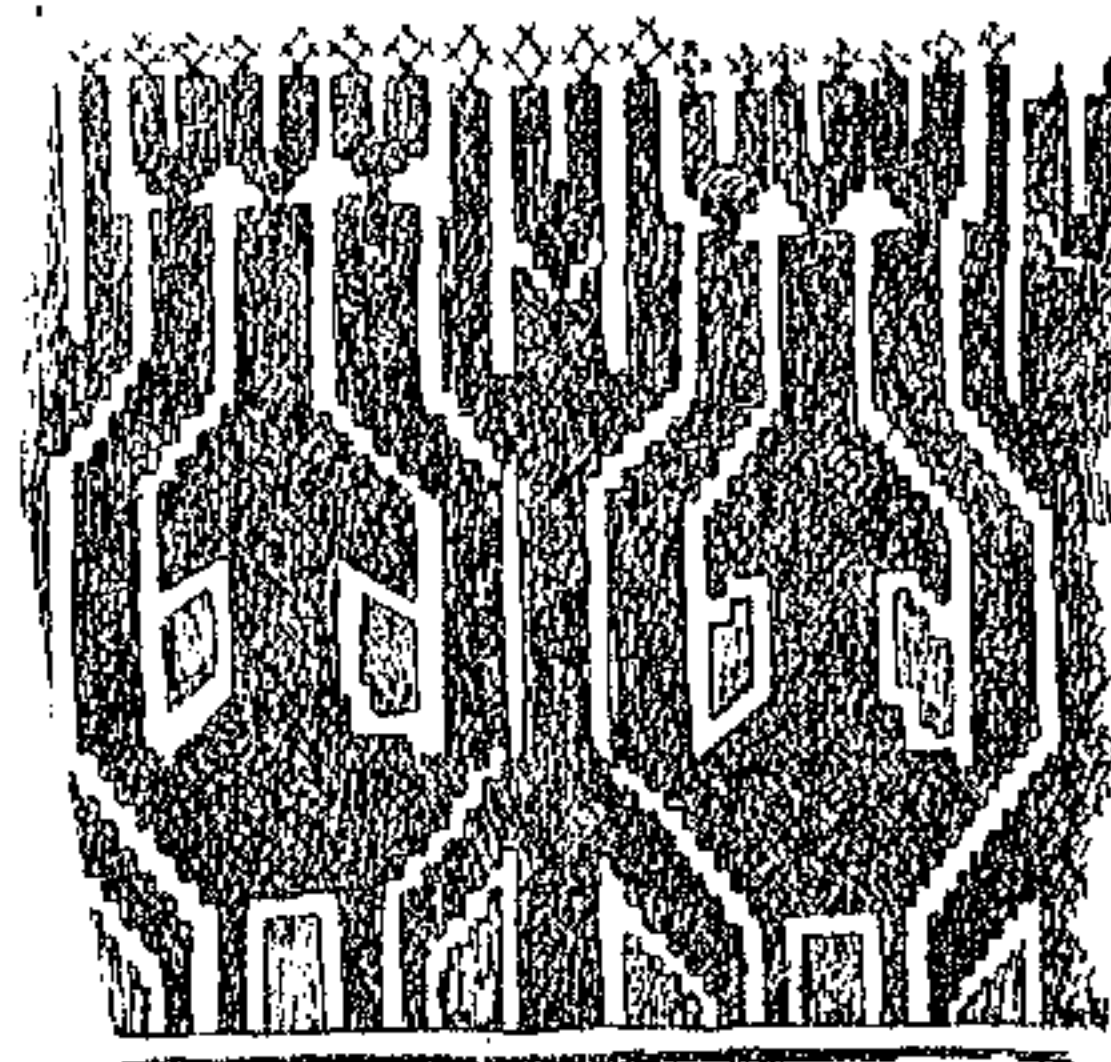
ρίς να μεταχειρισθώ υπερβολή, από τ' άγνότερα ελληνικά μοτίβα που βρίσκουμε στην ελληνική κεντητική (*).

Τ' άγνότερα θέματα των κεντημάτων αυτών θα τα βρούμε κυρίως στο ποκάμισο (εικ. 1-11), στα κεντήματα του γύρου, του μανικιού και της τραχηλιάς, στα ίδια μέρη που από τα πιο παλιά χρόνια συνήθιζαν να τα κεντούν. Το απλούστερο απ' αυτά, το πριονιστό (εικ. 1) ή το λεγόμενο ζιγκζάγκ, που τόσο συνηθίζεται στη βυζαντινή διακοσμητική και προτιμήτερα ακόμη στην αρχαία ελληνική. Το απλό μαιανδρικό κόσμημα (εικ. 4) συνθέ-

κατά διάφορους τρόπους στις εικόνες 6, 7, 8, που είναι κεντήματα από γύρους ή μα-

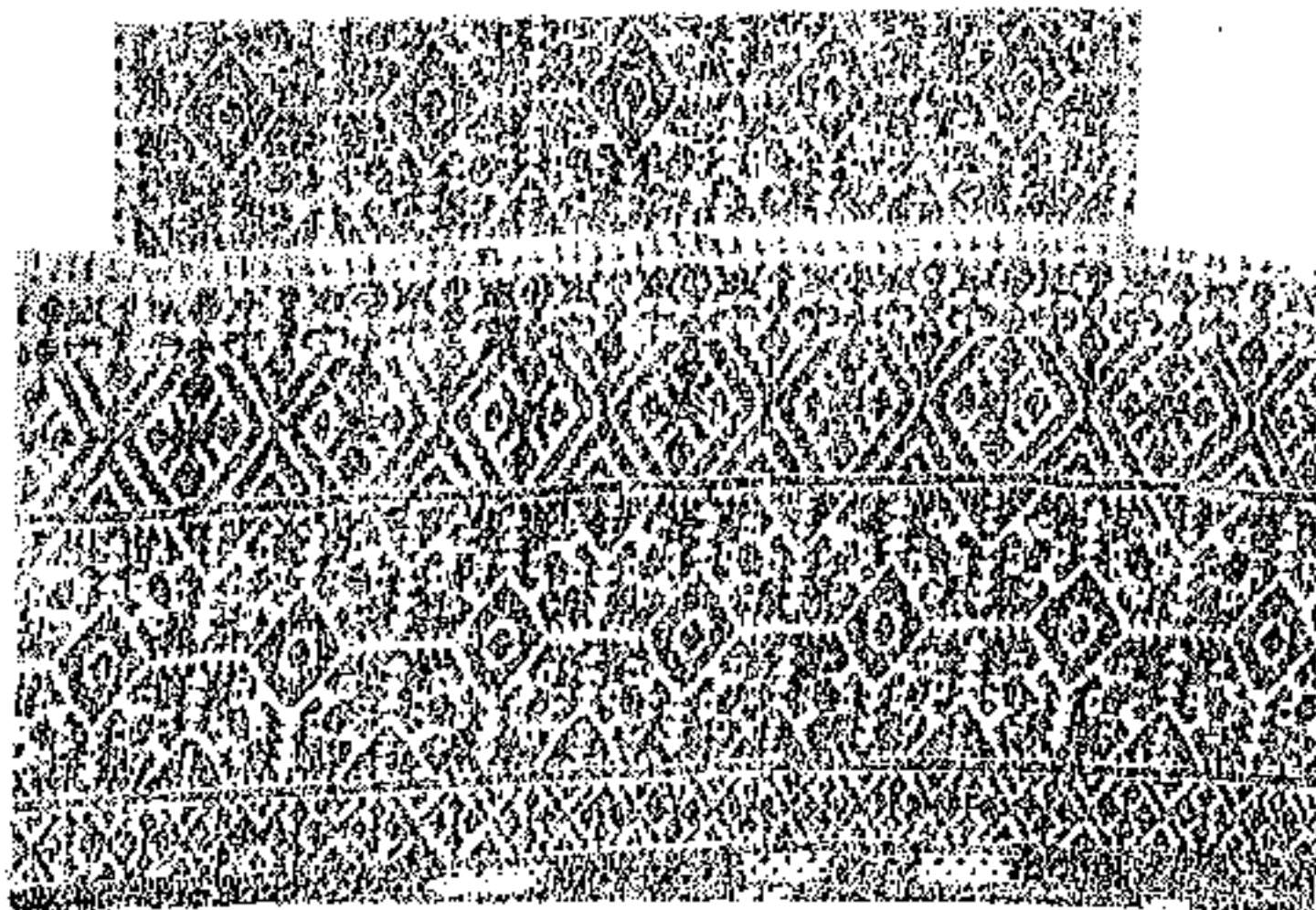
9. Ράδακας με τον ήλιο

10. Σχέδιο από γύρο ποκαμίσου

(*). Βλ. 'Αγγέλ. Χατζημιγάλη, 'Ελληνική Λαϊκή Τέχνη—Σκός.

(*). 'Υπάρχουν πολλά 'Αρχαϊκά κεντήματα και άλλα, που τα σχέδιά τους προέρχονται από τα κεντήματα αυτά.

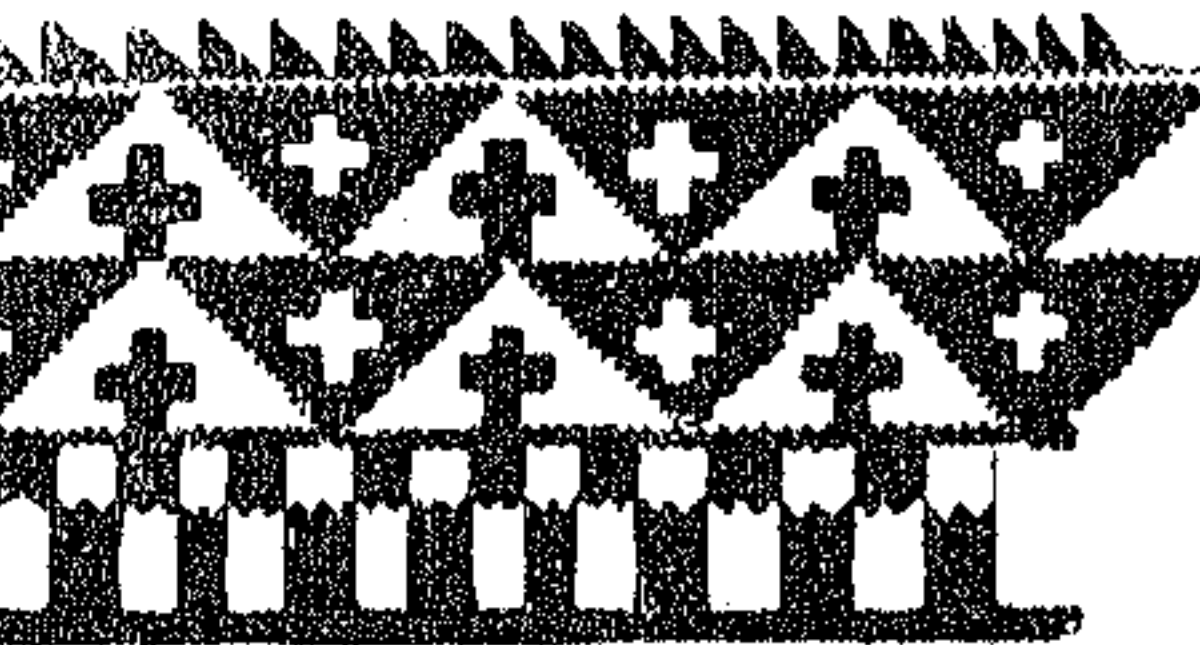

11. Όλοκέντητο μαντίλι με το κλειδοτό

νίκια. Τα κεντήματα της τραχηλιάς που ίσως μπήκεν αργότερα στο στολισμό του ποκαμίσου, έχουν συνήθως σταυρικά σχήματα, όπως βλέπουμε στις εικόνες 2, 3, 5. Τα ίδια σχήματα (εικ. 2, 3, 5) με πλουσιότερη σύνθεση γίνονται στις ποδιές (εικ. 13) και στους τορβάδες (εικ. 14) που κεντιούνται σε γαλαζόμαυρο ύφασμα με άσπρο μαλλί. Πολυπλοκότερη εξέλιξη όλων αυτών των θεμάτων είναι το κλειδοτό (εικ. 11) και οι ρόδακες με τον ήλιο (εικ. 9).

Βίδαμε με λίγα λόγια μερικά από τη ζωή και την τέχνη των Σαρακατσάνων. Θα ήταν καλό όμως να δούμε σε ποιά μέρη της ελληνικής γης μένουν οι σκηνίτες αυτοί και ποιές μελέτες γράφηκαν για την καταγωγή τους, τις συνήθειες και το γλωσσικό τους ιδίωμα.

Οι νομάδες αυτοί είναι απορριπτόμενοι στην Ήπειρο, γύρω από τα Γιάννενα, στα Θεσσαλοηπειρωτικά σύνορα, στη Θεσσαλία, γύρω από τα Τρίκαλα και τη Λάρισα, στις ψηλές ράχες του Όλυμπου και του Πίνδου, στη Σαμαρίνα, στην Ήβρυτανία και σε Άγραφα, στους κάμπους του Βάλτου και της Αιτωλοακαρνανίας, στη νότια και βόρεια Μακεδονία, στη Θράκη, στη Δυτική Σερβία και τη Βουλγαρία και σε αυτήν ακόμη την Οίτη, την Πάρνηθα και την Πεντέλη. Από αυτούς, οι τελευταίοι είναι αρκετά έκφυλισμένοι: κρατάνε ακόμη

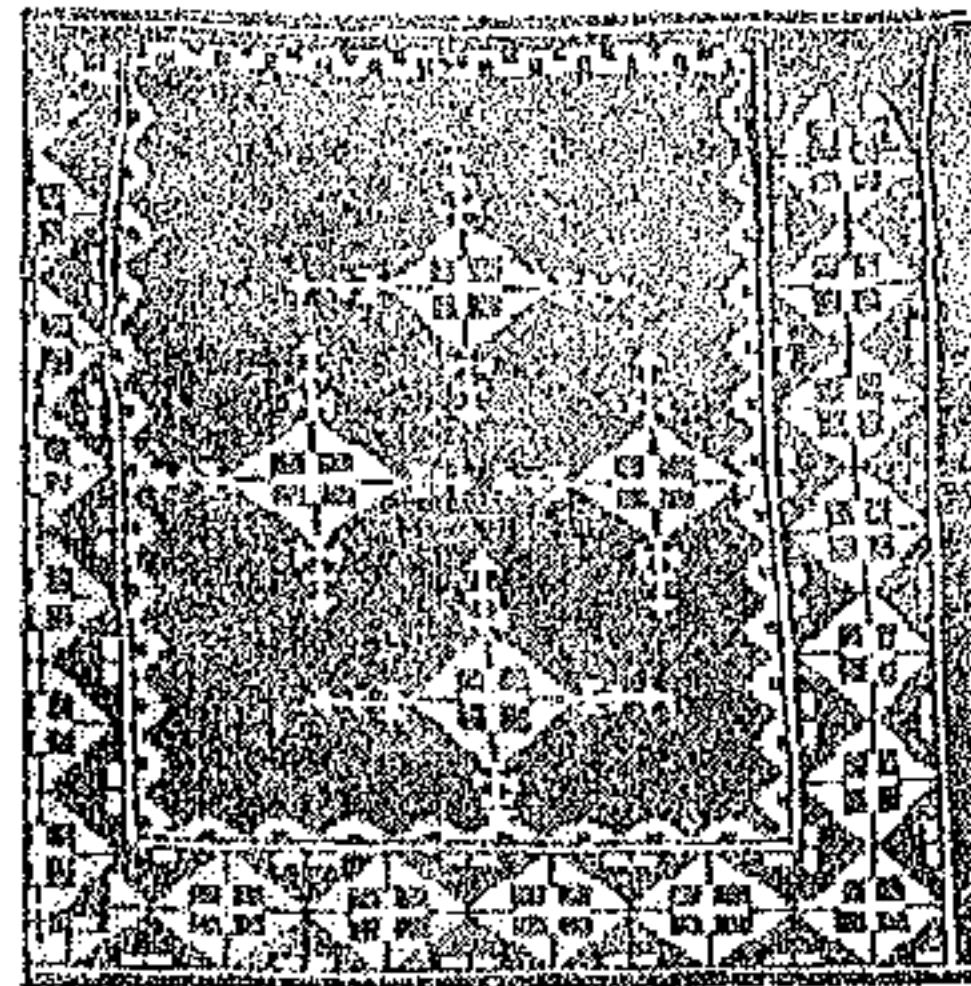
12. Σχέδιο με τα σταυροσούδια από πλεκτό μανιέτι

μερικές συνήθειες, και οι γυναίκες τη φρεσιά, άλλ' οι άντρες έμπορεύονται απ' εύθειας συστηματικά τα προϊόντα της κτηνοτροφίας τους και μερικοί αρχίζουν σιγά-σιγά να έχουν μόνιμα κονάκια το καλοκαίρι και το χειμώνα.

Από τις πολλές και σοβαρότατες μελέτες που γράφηκαν για τις νομαδικές φυλές της Ελλάδας, όπου βρίσκουμε πολλά σχετικά για τους Σαρακατσάνους, ή αναφέρω μόνο τις μελέτες του Π. Αραβαντινού «Μονογραφία περί Κουτσουδλάχων» και Χρονογραφία, των Wace και Thompson «The Nomads of the Balkans» και

την τελευταία του Garsten Höög «Les Saracatsans, une tribu nomade grecque». Οι συγγραφείς αυτοί, και κυρίως ο Αραβαντινός και ο Höög, ενώ έχουν αντίθετη γνώμη σε πολλά σημεία και προπάντων για την ετυμολογία του όνοματος Σαρακατσάνοι, συμφωνούν για την γνησιότητα της ελληνικής καταγωγής τους. Ο Höög τονίζει το ξεχωριστό διαλεκτικό τους ιδίωμα που δεν έχει καιμιά ερωσιότητα με τα διαλεκτικά ιδιώματα της Ηπείρου και Αιτωλοακαρνανίας, όπως και δεν υπάρχει κανένα επιχείρημα εθνογραφικό που να συμφωνεί με τη ζωή και τις συνήθειες των Κουτσουδλάχων, που αν και ζουν στους ίδιους τόπους, ξεχωρίζουν σε όλα από τους Σαρακατσάνους.

Φρονεί πως από τα πιά παλιά χρόνια ήταν νομαδική ποιμενική φυλή και, με διάφορες περικοπές από αρχαίους και νεότε-

13. Κεντητή ποδιά

ρους συγγραφείς, όπως και με άλλα επιχειρήματα κάνει ολοφάνερο πως και στην αρχαιότητα υπήρχαν ποιμενικές φυλές που ζούσαν νομαδικό βίο. Καταρρίπτει τη γνώμη του Σέρβου ανθρωπογεωγράφου

M. J. Cvijić που ισχυρίζεται πως στη Βαλκανική οι νομαδικές φυλές παρουσιάζονται μόνο με τους Άρουμόνους, και διακηρύττει πως υπάρχει επίσης και ελληνική νομαδική φυλή, και αυτή είναι οι Σαρακατσάνοι.

Ο κ. W. Höög, όπως και άλλοι όσοι ασχολήθηκαν με τους Σαρακατσάνους, εξέταξον κυρίως το γλωσσικό ιδίωμα, τον τρόπο και τις συνήθειες της ζωής τους. Εξετάζοντας τα διακοσμητικά θέματα των κεντημάτων τους, έχουμε ένα γερό επιχείρημα παραπάνω για τη γνησιότητα της ελληνικής τους καταγωγής.

14. Τορβάς

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Τα σχέδια που συνοδεύουν αυτό το άρθρο, είναι γινόμενα από την ίδια.

ΜΑΡΜΑΡΥΓΕΣ

Ανεβαίνουμε από τάνθισμένα ριζοβούνια, από τις ελοπράσινες βουνοπλαγιές, στις κορφές, στους γυμνούς βράχους, στο χιόνι των μαλλισίων και το χιόνι της καρδιάς.

Ο αληθινός δάσκαλος μοιάζει με τη λαμπάδα του παπά στην Ανάσταση: λιώνει δίνοντας φως.

Υπάρχουν λυχνάκια που σβύνουν με μια φωτερή, ζωηρή αναλμπή, και λυχνάκια που σβύνουν με μια ατέλειωτη τσαγγή καπνιά. Το ίδιο συμβαίνει και σε κάποιους γερασμένους συγγραφείς.

Πόσα πράγματα στον κόσμο τουτο έχουν τη μοίρα να μένουν άζητητα τον καιρό της ερσιιάς, της όμορφιάς και της νιότης των, και τα θυμούνται μόνο αφού κλουδιάσουν, μπαγιατέψουν ή σαπίσουν! Αυτό

δεν συμβαίνει μόνο σταυγά, στα φάρια και στα πεπόνια.

Αί, γεροφιλόργυρε, σ' ελη σου τη ζωή βάλθηκες ν' αποθησαυρίξης χρυσάφι. Σε είχα αξίσι, κακόμοιρε εκατομμυριοσχε, ν' αποταμίευες λίγη παιδιάστικη σβελτσούνη στα βριοκίνητα πόδια, λίγη νεανική λεβεντιά στο σαραβαλιασμένο κορμί, λίγο ήλιο από νιάτα στην παγωμένη καρδιά σου!

Μερικοί άνθρωποι και τις πιά ώρατες, τις πιά ευγενικές ιδέες τις κάνουν σιχαμερές σαν τις κάνουν δικές τους: μοιάζουν με τους κορέους, που και το πιά καθαρό αίμα της πιά όμορφης κόρης το μεταβάλλουν σε δυσωδία.

Είναι μεγάλο δυστύχημα να σβύση ο πόθος ενώ είναι άκηματες οι δυνάμεις: μά

είναι φοβερό να ζή περιωμένος ή πόθος και να χουν σούσει οι δυνάμεις.

* *

Οι άρχαιοι "Ελληνες ήταν, φάνεται, πιο απαιτητικοί από τους σημερινούς εργάτες με το όχταωρό τους: ήθελαν μόνο έξη ώρες δουλειά. Αύτην τήν απαιτηση, τουλάχιστο, βρήκαμε σ' ένα ώραίο έπιγραμμά, αίνιγμα σύγχρονα και λογοπαίγνιο, που λέν πως είναι του Λουκιανού:

"Εξ ώραι μώχθους ίκανώταται· αί δέ μετ' αυτάς, χράμιασι δεικνύμεναι, ζήθι λέγουσι βροτοίς.

* *

Νανουρίζουν τα βρέφη που ή προνοητική φύσις τα βυθίζει σε βίονο τα τρία τέταρτα του μερόνυχτου· και κανείς δέν φροντίζει για τον ύπνο του γέρου, που παραδέρνει ώρες ατέλειωτες στο κρεβάτι του χωρίς να κλειση μάτι.

* *

"Όταν διαβάζω κάποια ποιήματα, θυμούνται τις κωλοφωτιές· βλέπω κάτι να τρεμοφέγγη σα φώς, μα δε νοιώθω καμμιιά φλόγα.

* *

Πολλές φορές τα έρείπια κινύουν τη βλάστηση· κάποτε όμως κάποιο δένδρο Περιεύει, Ορασσομανά, κι ή ρίζα του, θυμωμένη κι έκδικήτρα, κρημνίζει τα έρείπια.

* *

"Όταν φθάνω στο τέλος ενός σοφού βιβλίου, και κάνω το λογαριασμό τί έμαθα σχετικά προς όσα δέν γνωρίζω, θυμούνται τα λόγια του Νεύτωνος, που όποιον αναζητά τήν αλήθεια, τον παραμοιάζει με παιδί που μαζεύει σ' ένα κοχύλι λίγες σταλαγματιές από τήν άκροθαλασσιά του άπέραντου Ωκεανού.

* *

"Η ίδια αίτια μπορεί να χη αντίθετα αποτελέσματα σε διάφορα φαινόμενα της ζωής. "Η κοπριά ενός κήπου μπορεί να ναι δηλητήριο για τους πνεύμονές μας και ζωή για τα φυτικά κύτταρα του λουλουδιού. "Έτσι οι σταυροφόρες εκατάστρεψαν τήν ελληνική φυλή και ζωογόνησαν με καινούριους χυμούς τη λογοτεχνία της.

* *

"Αν ή γάτα είχε φτερά, δε θάμενε πουλί στον άέρα· αν είχε φτερύγια δε θάμενε

φάρι στη θάλασσα. "Ο άνθρωπος, πιο επινοητικός από τη γάτα, έκαμε φτερά με το αεροπλάνο, φτερύγια με το υποδρύχιο, και μπορεί να έξολοθρεύη κι' από τη στεριά και ψηλά από τον άέρα κι' από τα τρισάθια των κυμάτων.

* *

"Ο κακόμοιρος ό σκαφτιάς μου!" έλεγε με συμπόνεση ή τσάπα.

"Ο κακόμοιρος ό γραφιάς μου!" έλεγε με πιο πολλή συμπόνεση ή πέννα.

* *

"Απορώ πως έκαμε το λάθος ή άρχαία ελληνική μυθολογία να φαντασθή άνδρα το Νάρκισσο· χωρίς άλλο γυναίκα ήταν· ός σήμερα ακόμη, μη μπορούντας να κουβαλά μέσα στο τσαντάκι της τη διάφανη πηγή με το χυσταλλένιο νερό, που σκόδοντας να θουμάζη το πρόσωπό της, τήν έκαμε καθρεφτάκι και ναρκισσεύεται όπου βρεθή κι' όπου σταθή.

* *

Τό «νόμιμ καλόν, νόμιμ κακόν» των παλαιών Σοφιστών δέν είναι τόσο λανθασμένο, όσο πιστεύομε· μια μαλαματένια λίρα στην τσέπη είναι γνησία· ένα μαλαματένιο δόντι στο στόμα είναι ψεύτικο.

* *

"Όταν βλέπω χρυσάφι στο λαζιά, σ' αυτιά, στα μπράτσα, στα δάχτυλα μιας γυναίκας, λέγω: «ή παραδού» ή «ή κοκέτα!» όταν το βλέπω μέσα στο στόμα της, λέγω: «ή φαρούτα, ή ξενοδοντού!»

* *

Σ' ένα ταξίδι μου στα Κελάβρυτα, σ' ένα ξενοδοχείο, τήν ώρα που πήγα να πλαγιάσω μετά τα μεσάνυχτα, βρήκα έξαφνα στο κρεβάτι μου ένα σκορπιό. Τήν ίδια έντύπωση νοιώθω όταν απαντώ κάποτε απάντεχα μίση σε κάποιες ψυχές.

* *

Πολλοί φτωχομαθημένοι έπαρχιωτες που πλούτησαν μονομιάς, όταν είναι μόνοι τους, στο σπίτι τους, ντώνονται, τρών και βρίζονται όπως και στο χωριό τους· ή πόζα άρχίζει μπροστά στους άλλους. "Έτσι μερικοί άρχέγονοι λαοί, όταν είναι μόνοι τους,

περπατούν ακόμη με τα τέσσερα, και μόνο μπρός στους άλλους κάνουν τον άνθρωπο.

* *

Και τί δέν έκφράζει το δημοτικό μας τραγούδι; Ποιος ζωγράφισε καλύτερα τήν αξιοπρέπεια να βγάλη κανείς πέρα μια δουλειά μόνο και μόνο γιατί τήν άρχισε, τήν ντροπή της όπισθοχώρησης και της παλινοθίας, από το δημοτικό στίχο:

Νεράϊδα, τώρα κίνησα ντρέπομαι να γυρίσω!

* *

Οι άεροπόροι, σαν ύψωθουν όκτω έως δεκα χιλιάδες μέτρα, κινδυνεύουν να πεθάνουν σε μια άγωνία πηγωνιάς κι' άσφυξίας· τήν ίδια θανάσιμη άγωνία νοιώθουν κι' οι έρευνητές της αλήθειας στα ύψη που τους ανέδασε ή σκέψη τους.

* *

Σ' ένα πνευματιστικό βιβλίο διάβασα τη φράση:

"Η ζωή παράτησε τον έγκέφαλο και μαζεύτηκε στο έπιγάστριο"· αυτή ή φράση μου έρχεται στο νού μου όταν βλέπω τη μονοκόμματη ψυχολογία κάποιων λογοτεχνημάτων με μόνη τη διαφορά πως το έπιγάστριο το μεταβάλλω σε όπογάστριο.

* *

Κάπου διάβασα πως ένας καλόγερος, που τραγάνιζε τήν κόρα κάποιου ξεροκόμματος, φανταζόταν πως ό κρότος που άκουν τ' αυτιά του, σκορπιζόταν σ' όλο το μοναστήρι, περνούσε τους ψηλούς τοίχους κι' έδωνε πέρα, μακρτά. "Έτσι μερικοί δικοί μας φαντάζονται πως το τρίξιμο της πέννας τους, που μόλις αυτοί άκουν, τρηντάζει τήν οίκουμένη.

* *

Κανείς δε φαντάζεται πως και στα γράμματα χρειάζεται καλή διαχείρηση. Μερικοί με μικρή σερμαγιά τράδηξαν μπρός και παίζούν βόλο στην πιάντα. "Άλλοι με κεφάλαια, κατάντησαν σε πτώχευση.

* *

Γνωρίζω κάποιον που κάθε πρωτομηνιά, δίνει δύο-τρία κατοστάρικα στη γυναίκα του για τα μικρά έξοδά της κι' ύστερα τα δανείζεται καλοκάγαθα σε κάθε πληρωμή.

Μ' αυτό τον τρόπο κάνει μια φορά το μήνα το γενναϊόδρο και πολλές φορές το μήνα τον οικονομολόγο που ψωνίζει χάρισμα.

* *

"Υπάρχουν λογοτέχνες που οι ιδέες τους αναδρύζουν άδριαστα σαν το γάργαρο νερό της βουνισίας πηγής· κι άλλοι που άντλούν με κόπο, σαν τήν τρόμπα που χρειάζεται πίεση για ν' ανεβάση το νερό και να τρέξη ό κρουνοί· κι απ' αυτούς πάλι μερικοί παιδεύονται μόνο με το δικό τους νερό· είναι όμως και κάποιοι σαν το γειτονικό μου Νιαγάρα των Πατησίων με τήν άτμοαντλία του, που όπόγειος άποστραγγιχτής, ληλατεί τα γύρω πηγάδια.

* *

Σ' ένα παλαικό σπίτι που ζούσαν δυό γέροι με τήν έγγονή τους, όλα ήταν παλιά, έκτός από ένα όμορφο καινούριο καθρέφτη κι' από τδμορφο κορίτσι. "Ο καινούριος ό καθρέφτης από καιρό καθρέφτιζε τα πηλιά έπιπλα και τους παλιούς ανθρώπους· μα έξαφνα έπεσε κι έσπασε κι έγινε κομμάτια· και τα παλιά έπιπλα έμειναν στη θέση τους. Αυτό θυμήθηκα σαν είδα πεθαμένο τδμορφο κορίτσι, που μέσα στα μάτια του αντιφεγγίζονταν τα ζωωμένα πρόσωπα του γέρου παππού και της γριάς γιαγιάς. Τα μάτια έκλεισαν, τα έρείπια έμειναν· δέν αντιφεγγίζονται πιά στον όμορφο, τον ολοκαίνουργο καθρέφτη!...

* *

"Η λαϊκή αντίληψη καθηλώνει κάθε εργάτη σε μια ειδικότητα: ή παπάς-παπάς ή ζευγάς-ζευγάς· όποιος δουλεύει και στην εκκλησία και στο χωράφι κάνει άπιστία ή στην άγια τράπεζα ή στο άλέτρι ή και στα δυό. Μα αυτό το φυλάκισμα του νού σε μια γνώση, το σφίξιμο της σκέψης σε μια μέγκενη που μας κάνει να βλέπουμε μόνο μια πλευρά της αλήθειας, δημιουργεί τους μονόπλευρους σοφούς, που είναι οι πιο επικίνδυνοι άμαθεύς. "Ο Ρενάν, παρακινώντας τους φοιτητές στο Παρίσι να χουν τήν περιέργειά τους άνοιγμένη σε κάθε αλήθεια, τους θυμίσε τα λόγια ενός σοφού ραβίνου «Μέσα σ' ένα πιθάρι γεμάτο καρύδια χωρούν άκόμα άρκετές όκάδες σουσαμόλαδο».

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΜΠΡΟΣ

*Έργο του André Salmon

Περισσότερο κι' από τ' άλλα είδη της Τέχνης, καλλιουργεί ή έποχή μας τή ζωγραφική και τή γλυπτική. Στη Λύση, και μάλιστα από Παρίσι, είναι αφόραταστη ή ανάπτυξη που παρατηρείται ανά δύο αυτά είδη. Παρουσιάζουν μια παραγωγή κατακλητική σε ποσό αλλά και σε ποιό.

Όλες οι αναζητήσεις για να βρεθούν συνδυασμοί εκφράσεις της ζωής που αναγεωμετρωσε, συγκεντρώνονται έντονα στους κόσμους της ζωγραφικής και της γλυπτικής. Είναι πιθανό οι δύο αυτές Τέχνες, προπορευόμενες, να εκπαιδεύουν σημαντικά και να καταπύθουν αυτές τα άλλα είδη της Τέχνης.

Για την ώρα, ή ζωγραφική και ή γλυπτική αποδοτούνται από το βαθύ φορτίο της φιλολογικής κριτικής που τόσα χρόνια τις είχε σχεδόν υποδουλώσει. Ζητούν κι' έκλιση για την ανεξαρτησία τους και την αυτοτέλειά τους. Θέλουν να εκφραστούν με μέσα καθαρά πλαστικά κι' αρχιτεκτονικά, όπου να μην υπάρχει ίχνος φιλολογίας. Ξαναανακαλύπτουν τον όγχο, τή γρημική που δεν εκδηλώνει τίποτε άλλο από τον ήρωα της. Οι πλαστικές τέχνες δεν υπάρχουν λόγος, δεν πρέπει να είναι υποβλητικές. Πρέπει να δείχνουν μορφές που να μας εκπλήττουν ως μορφές.

* *

Ο κ. Τόμπρος κατάφερε, μόλις έφθασε κι' έμεινε από Παρίσι, να εισδύσει έντελως στη νόημα της σύγχρονης γλυπτικής. Αποτίναξε μακριά όλη τήν ψευτιά της ακαδημαϊκής διδασκαλίας και διατηρώντας κυριαρχεί ακόμα στην Ελλάδα. Μια τέτοια βασική αναθεώρηση κι' ανανέωση του έαυτού του δεν είναι βέβαια εύκολη για έναν καλλιτέχνη που έχει κιόλας έργασθεί όπως ο κ. Τόμπρος. Μά ο κ. Τόμπρος είχε αυτή τή δύναμη. Αφού συνειδητοποίησε τις ελλείψεις του, έπεισε να περιβήλλει τα έργα του με μια επιρροιακή και τεχνητή οραματικότητα, με τή γλυκοειδή έκείνη χαρίσματα που γοητεύουν τους άνιδεους. Έπεισε να κατασκευάζει έξωθεν τα άγαλμά του και έπλασε άγαλματα εύκολα διακρίνει κανένας ως έγγλειουν έναν παλμό που δημιουργεί αυτός, από τα μέσα προς τα έξω, μια γερή κι' αρχιτεκτονική πλαστική μορφή.

Έργα του κ. Τόμπρου έγιναν κιόλας δεξιά τήν άνοιξη στο Salon des Tuilleries, το φθινόπωρο στο Salon d'Automne, και τώρα στο Salon des Indépendants. Στα Salons αυτά έβάζταν οι νέοι, οι ζωντανοί, οι συγχρονισμένοι γλύπτες και ζωγράφοι, όσοι πολέμουν τους ακαδημαϊκούς και τήν κακή συνήθεια παραγωγή τους.

* *

Η «Καθισμένη Γυναίκα» του κ. Τόμπρου παρουσιάζει κάτι το καλό αξιοπαρατήρητο και που μπορεί να θεωρηθεί ανακάλυψή του. Αν προσέξει κανένας τα χερά του άγάλματος, τα χερά μεταξύ των χεριών και το σώμα κι' ανάμεσα στα πόδια, θα ιδεί ότι σχηματίζουν όλα τρίγωνα. Ο κ. Τόμπρος μελέτησε πολύ τον καθισμό, τή θεωρία των ανάλογων σχημάτων.

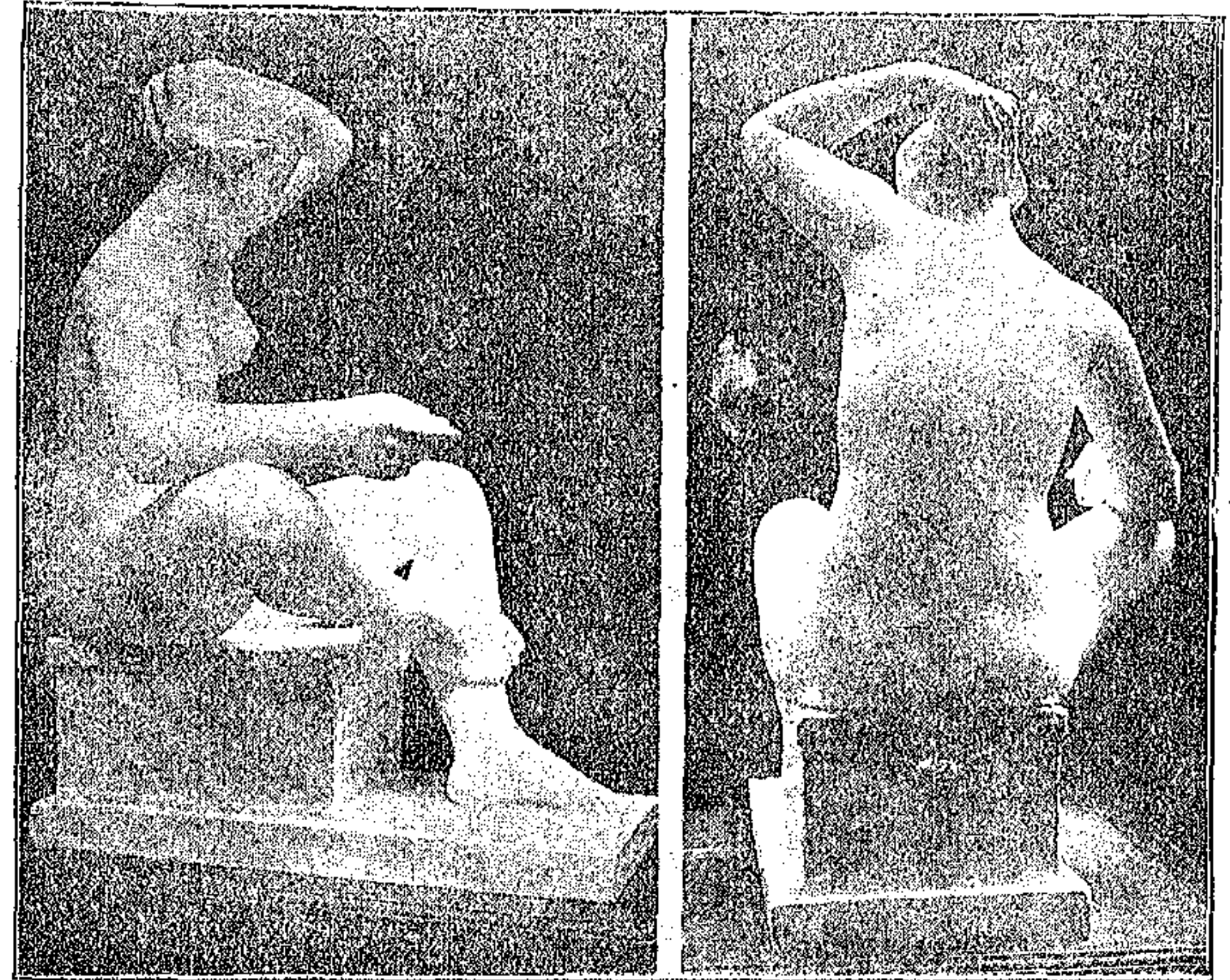
Δεν σταμάτησε όμως σ' αυτήν, ήφωθησε δημιουργικά υπεράνω της. Μελέτησε πολύ και τους άρχαίους και συνέλαβε πολλά μυστικά τους. Κατόρθωσε, ενώνοντας τις δύο τεχνουργίες, να μας δώσει ένα άγαλμα σφαιρικά ισορροπημένο, που να παρουσιάζει μέσα στη λιτή πλαστική γαλήνη του, τι καινούριο έχουμε σήμερα για το συνδυασμό της γραμμής και των όγκων, και μαζί και το τριαντισμένο των σημερινών ζωήσεων.

Η νεοελληνική γλυπτική μπορεί να περιμένει πολλά από τον κ. Τόμπρο. Δεν χρειάζομαστε έργα που αναμεταξύ μας να τα ονομάζουμε ελληνικά. Ό,τι αξίζει ν' αναζητήσουμε, είναι ένα έργο ελληνικό που να νικήσει στο συναγωνισμό με τα ξένα και να επιβληθεί από μεγάλο διεθνές κέντρο που έγινε τώρα το Παρίσι. Το έργο αυτό αγωνίζεται να μας δώσει ο κ. Τόμπρος.

* *

Στο περιοδικό L'Art d'Aujourd'hui δημοσιεύει ο André Salmon, ένας από τους πιο συγχρονισμένους κι' αθηναϊκά καλλιουργημένους σημερινούς τεχνουργούς, μια μελέτη για το έργο του κ. Τόμπρου. Εκπαιδή κάθε μελέτη του André Salmon θα μπορούσε να ενδιαφέρει το νεοελληνικό κοινό, και το ενδιαφέρει βέβαια πολύ περισσότερο ήμα είναι αφιερωμένη σ' έναν Έλληνα γλύπτη, τή μεταφράζουμε εδώ.

[Σημείωμα του Μεταφρ.]

ΜΙΧ. ΤΟΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΙΣΜΕΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Η Ιταλία δεν είχε πιά ζωγράφους. Οι Φουτουριστάι, αποβλέποντας στο μέλλον, αποτύγγαναν έντελως. Παράμερα έμπραγίστηκε τότε ο Georges de Chirico. Στην ανά συνδεδεμένος με τους πρωτεργάτες της ζωντανής τέχνης, ανέδειξε τις γνήσιες Ιταλικές άρετές, Πεμελιώνοντας, όπως κι' ο διανοητικός άμερικανός Edgar Poe, τον πλαστικό του μοντερνισμό σε άρχαίους προοπτικές.

Όλο το έργο του φανέρωνε ότι ή ελληνική γλυπτική δεν υπήρχε πιά, όπως δεν υπήρχε πιά και ή Ιταλική ζωγραφική.

Άλλα τήν ίδια έποχή, ένας νέος άθηναιος ξυπνούσε στους κόσμους της Τέχνης, αντιγράφοντας με πάθος τους άρχαίους, και δουλεύοντας τον πρώτο του πηλό με περισσότερη θέρμη παρά μέθοδο.

Ήταν ο Μιχαήλ Τόμπρος, ο οποίος όμως δεν πρόκειται να μείνει δουλικά προσκολ-

λημένος στο μακάβριο χορό των φαντασμάτων της άρχαιότητας.

Άρκετά νωρίς, για να μην παραστρατίσει όριστικά, άκουσε τή μεγάλη βοή της Λύσης. Είξερε να μη στηριχθεί μιμητικά στα υποδείγματα των δασκάλων, άλλ' αναγνώρισε τα τέλεια πρότυπα, τ' απαραίτητα και σ' αυτόν τον επαναστάτη, για να δημιουργήσει έργα διαρκείας.

Τό βλέμμα του εξετίμησε τήν αγορά του Κ' αιώνα, τή δημόσια πλατεία, όπου κυριαρχούν, μέσα σε μια φύση που ξανάγινε βάρβαρη, τα έρειπωμένα ίχνη της άρχαίας άρμονίας και του άρχαίου μέτρου.

Στη δημόσια αυτή πλατεία, όπου συσσωρεύονταν ένας άδιάκριτος ανατολισμός, έμοιαζε πως δεν θα μπορούσε πιά να στηθεί τίποτε άλλο παρ' απομιμήσεις έργων ξένης μεγαλοφυίας, ψυχρές κι' επιστημοποιημένες, και καθορισμένες από τις τυχαίες

διαθέσει μιας παραχώδους πολιτικής.

Ο Μιχαήλ Τόμπρος έξεβίασε τη ζωή και εισέδωσε στο νόημα της Τέχνης με τη δύναμη του νεανικού του όνειρου: όνειρεύθηκε να επιστρέψει ως άνθρωπος του Κ' αιώνα στην Ελλάδα του Κ' αιώνα, φέρνοντας μια πλαστική ελληνική και μαζί συγχρονισμένη, σύμφωνη με την ατμόσφαιρα της σημερινής Ελλάδας.

Ο Μιχαήλ Τόμπρος, σύγχρονος καλλιτέχνης, περιθαρχώντας με ακριβή υποταγή στις σύγχρονες δυνάμεις, δέν εΐταν λιγότερο έτοιμος από τον Ιταλό Χιτίσκο να ανυψωθεί στην ανάλαφρη αυτή πνευματικότητα που μās κληροδότησε ο μεγαλοφυής Αμερικανός.

Φαντάζομαι ότι ο Μιχαήλ Τόμπρος μπορεί να διαβάσει με διαυγές πάθος το πρωτεινό αυτό και τρομαχτικό Διάλογο του Μόνου και της Ούνα, δίνοντάς του το ιδιαιτερό του νόημα:

Ούνα:—'Αναστημένος;

Μόνος:—Ναι, πολύ ώρα και πολύ αγαπημένη Ούνα, αναστημένος. Αυτή είναι ή λέξη της οποίας είχα τόσο καιρό συλλογιστεί το μυστικό νόημα, απορρίχνοντας τις εξηγήσεις των παππάδων, ίσα με που ο ίδιος ο θάνατος θα έλυνε το μυστήριο.

Υπέροχες σελίδες, αποκαλυπτικές! ΕΡουόλο επαναλαμβάνει τη φράση του Pascal: κάθε συλλογισμός καταλήγει να ενδώσει στο αίσθημα. Ο Μιχαήλ Τόμπρος, δουλεύοντας τον πηλό στην πόλη όπου κάθε ζωντανή ώριμότητα, μαραμμένη από την αρχαιολαγία, είχε απομακρυνθεί στα Μουσεία, κατάλαβε ότι το μάθημα των επαναστατών καλλιτεχνών που είναι συγκεντρωμένοι στο Παρίσι, εΐταν γόνιμο γιατί βοήθησε τη γνήσια του ανάπτυξη.

Όπως οι γλύπτες που αναρνήθηκαν ύστερα από τον Rodin, όπως οι ζωγράφοι που με τον Matisse έπαι κεφαλής ποδοπάτησαν τον ακαδημαϊσμό χωρίς να δεχτούν και την αναρχία, κι' ο Μιχαήλ Τόμπρος υπερνίκησε την άγονη διδασκαλία των καθηγητών που δέν είναι οδηγηταί αλλά μόνο φύλακες μιας νεκρωμένης όμορφιας. Πρώτος από τους νεοέλληνες ξαναβρήκε στις πηγές και στις ίδιες τις αρχές της τέχνης του.

Που θα βρούμε τους αρχαίους Έλληνες; Ρωτούσε το 1826 ο Stendhal κι' άπαντού-

σε άμέσως: «Δέν θα τους βρούμε σε μια σκοτεινή γωνιά μιας πελώριας βιβλιοθήκης, σκυμμένοι σε τραπέζια σκεπασμένα από μια μακριά σειρά σκευομένων χειρογράφων! Θα τους βρούμε μ' ένα όπλο στο χέρι, κυνηγώντας με τους άγρίους στα δάση της Αμερικής. Το κλίμα είναι λιγότερο ευχάριστο! μιά εκεί είναι σήμερα ο Ηρακλής κι' ο Αχιλλεύς».

Ο Stendhal όποχωρούσε ακόμα στο πνεύμα της βιβλιοθήκης, έχοντας υπερβολικά υπ' όψει του έναν ταξειδιώτη του τύπου Chateaubriant. Άλλωστε το 1826 ή Αμερική είναι πικτού, στις πόλεις και στα δάση. Ο Τόμπρος βρίσκει τον Ηρακλή και τον Αχιλλέα στον Ηειραιά, ανάμεσα στους έργατες που γυαλίζουν ξερορτίνοντας ένα υπερωκέανειο, το όποιο λικνίζεται άγκυροβολημένο στα νερά που άντανακλούν την αυθάδη πρόσοψη μιας Τράπεζας διεθνικής.

Κι' ο Τόμπρος δέν μπορεί να μή δώσει στο κλίμα όλη του τη σημασία.

Η Τέχνη πρέπει να προκλήσει την προσοχή. Ο νέος γλύπτης κατάλαβε ότι ή δυσκολία γι' αυτόν θα εΐταν να παρουσιάσει στους συμπολίτες του κάτι σαν βαθμια, αποφεύγοντας σύγχρονα με λεπτότητα κάθε τι το πολύ έκπληκτικό. Ο Τόμπρος εΐξερε ακόμα πως εργαζόταν σ' έναν αιώνα όπου ή Ελλάδα δέν άπνέμει πιά σε ισθμικούς άγώνες βραβεία στην όμορφία.

Εΐταν προορισμένος να υπερνικήσει και τις μεγαλύτερες δυσκολίες. Πως θα ανακάλυπτε το μυστικό να είναι ο αυθεντικά ελληνική γλύπτης της σημερινής Ελλάδας, την ώρα που οι πιό επαναστάτες ξένοι γλύπτες, από τον Maillol ής τον Lipchitz, άντιόθεσαν ελεύθερα από τον ελληνικό θησαυρό;

Πως: Το υπέδειξα κιόλας: Ο Μιχαήλ Τόμπρος κατέχει το μυστικό του κλίματος.

Και τίποτε δέν είναι: ευνόϊχότερο για τη γλυπτική από το κλίμα. Ο Τόμπρος εΐξασφάλισε έτσι να είναι κ' ένας αυθεντικός γλύπτης κ' ένας γνήσιος Έλληνας.

Ο Maillol, ο τόσο έμπνευσμένος από την Ελλάδα και τόσο ύποταγμένος στην αυστηρή και τρυφερή απαλότητα των ελληνικών γραμμών, είναι πιθανό να καθοδήγησε τον Τόμπρο: Του έδειξε το δρόμο. Άλλ' ο Μιχαήλ Τόμπρος δέν έχει να φοβηθεί κάθλου την έπιρρηή του.

Μιλώντας κάποτε για τον Όράτιο, ο Μορέας έλεγε: «Δέν συγκρίνω τον εαυτό μου μαζί του δέν συγκρίνομαι με κανένα». Περηφάνεια και μετριοφροσύνη. Υπέροχο δίδωγμα. Το συγκράτησα. Δέν συγκρίνω το νέο γλύπτη Τόμπρο με τον ένδοξο Maillol! Άλλωστε εΐλάχιστα μ' ένδιαφέρουν οι ιεραρχίες. Φρονώ μόνο ότι ή άρχιτεκτονική των άγαλμάτων του Τόμπρου, κι' αυτή ή ούσία τους και οι γραμμές τους που είναι τόσο προσωπικές, κ' έχουν και μια δύναμη σταθερή που κυριαρχεί πολύ βελύτερη παρά στην επίφάνεια, θυμίζουν ένα ιδιόρρυθμο φως, που

το διαισθάνθηκαν κάποια πρωτόνα στη Μασσαλία όσοι δέν είχαν ακόμα την ευτυχία να κάνουν το ταξίδι τους στην Ελλάδα.

Και ή Ελλάδα ή αναγνωρίσει τον Μιχαήλ Τόμπρο! Θα τον αναγνωρίσει ή Ελλάδα, την όποια ανασταίνει ακριβώς για να μή λάβει μέρος στη συνομιλία των αρχαιολόγων.

Για να το επιτύχει, εΐταν άνάγκη να έρθει να έργασθεί στη Σχολή του Παρισιού.

Το Παρίσι διανέμει σήμερα τα Ισθμια βραβεία μέσα στις νύχτες του τις φωτεινές από το πυρ που επιτέλους κατακτήθηκε.

ANDRÉ SALMON

(Μετάφρ. Α. Θ.)

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Αήγοντος του 1908 έτέθησαν οι βάσεις έργου, οΐτινος ή σημασία δέν ήτο εύθους έξ αρχής κατάδηλος εις τους πολλούς, το όποιον όμως προώριστο να παράσχη μεγίστας όικηρεσίας εις την παρ' ήμιν έπιστημονικήν και λογοτεχνικήν κίνησιν,—έννοώ το Ιστορικό Λεξικό της Ελληνικής γλώσσης.

Τήν ιδέαν της εκδόσεως ένός λεξικού εΐξετάζοντας την Ιστορίαν των λέξεων της Ελληνικής γλώσσης από της πρώτης αυτής έμφανίσεως εις γραπτά μνημεία μέχρι σήμερα, ανέλαθεν ο Γεώργιος Χατζιδάκις, έμπνεόμενος και από του αοιδίμου Κοραή τα διδάγματα, όστις πολύ όρθώς έφρόνε: ότι «το πρώτον βιβλίον εκάστου έθνους ήτο της γλώσσης του το λεξικό». Ητο δ' ευτυχής σύμπτωσης ότι τότε διήθουε το Υπουργείον της Παιδείας ο κ. Σ. Στάης, όστις, κατανοήσας την μεγίστην σπουδαιότητα του έργου, εύθους έξ αρχής προθύμως παρέσχε και τα προς έναρξιν αυτού χρηματικά μέσα, ήτοι δεκακισχιλίας δραχμάς έτησίως εκ του Διαριθείου κληροδοτήματος.

Έννοείται ότι διά των γλισχρών τούτων πόρων, οΐδεις άνέμενεν ότι ήδύνατο να προχωρήση έργον τσαούτης εκτάσεως: οι αναλαβόντες όμως την πρωτοβουλίαν στερρήν ειχον πεποθήσιν ότι σόν

τω χρόνιρ θα έξευρισκοντο και οι άνάλογοι πόροι.

Ένταρξιν του έργου εγένετο τφ 1909, διορισθέντων τότε ως συντακτών των κ. κ. Έμμ. Πεζοπούλλου και Άθανασίου Μπούτουρα, ότινες, βοηθούμενοι υπό όλίγων φοιτητών, έπεδόθησαν εις την αποδελτίωσιν διαφόρων χειρογράφων και έντύπων, καταρτίσαντες εις σχετικώς βραχύ χρόνου διάστημα το πρώτον άρχειον, το όποιον μετά έν έτος κατέταξεν ο χαράσων τας γραμμάς ταύτας, βοηθούμενος υπό του συντάκτου κ. Γ. Λουλάκι. Και έτονήθη μόν το έργον διά της προσλήψεως ως διευθυντού του Πέτρου Παπαγεωργίου, κρατίστου φιλόλογου, και ως συντακτών των κ. κ. Γ. Λουλάκι, Φ. Καυκουλέ, Ν. Δεκαδάλλα και Γ. Ψικοπούλλου, δέν ήδύνατο όμως και να εΐξελιθη ως έδει, ελλείψει πόρων, μειονέκτημα εις ο προσετέθη και δεύτερον, ή απομάκρυνσις δηλαδή των περισσοτέρων συντακτών ένεκα της κηρύξεως των Βαλκανικών πολέμων.

Το έτος 1912, από ήθικης άπόψεως, όπήρξεν ευμενές διά το έργον. Συγροτηθέντος δηλαδή τότε έν Αθήναις του δεκάτου έκτου διεθνούς συνεδρίου των Ανατολικών, εδόθη ευκαιρία να επισκεφθώσι τα γραφεία του Λεξικού και εκτιμήσωσι την αξίαν του πολλοί των ξένων έδικών έπιστη-

μόνων, οἵτινες ἔκριναν καθήκον των νὰ συστήσωσι δι' ἐπιτροπῆς, πρὸ τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ κ. Βενιζέλου παρουσιασθείσης, τὴν ἀνάγκην ὅπως τὸ κράτος τὸ ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

Καὶ τὸ δίδημα αὐτὸ ἐτελεσφόρησε, διότι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, τῇ ἐνεργῶ πρωτοβουλίᾳ τοῦ κ. Βενιζέλου, κατὰ τὸ 1914, δι' εἰδικοῦ νόμου κατέστησε τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Λεξικοῦ κρατικὴν, αὐξήσασα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συντάκτων εἰς δέκα.

Ἐξ ἀρχικῶν σχεδίων τοῦ Λεξικοῦ ἦτο, ὡς εἶπον, νὰ παρακλιουθῆται ἡ ἐξέλιξις ἐκάστης λέξεως, φωνητικῆ, τυπικῆ καὶ σημασιολογικῆ, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου μέχρι σήμερον ἅμα ἕως ἤρχισαν αἱ ἐργασίαι τοῦ γραφείου, ἀπεδείχθη ὅτι πρὸς τόσον κολοσσιαῖον ἔργον οἱ χρηματικὸι πόροι ἦσαν ἐλάχιστοι καὶ τὰ διατιθέμενα ἄλλα βοηθήματα πενιχρά.

Οἱ διευθύνοντες ἐκκρινον τότε τὴν σκέψιν ὅτι τὸ ἀρχαῖον καὶ μεσαιωνικὸν ὕλικόν, τὸ ἐν ἐπιγραφαῖς καὶ κειμένοις ἐκδοσθέν, οὐδέποτε διέτρεχε κίνδυνον ἀπολείας· δὲν συνέβαινεν ἕως τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὸ νεώτερον, διὰ τὸ δικαίον ἔκρεπε νὰ ληφθῇ πρόνοια, διότι, ἀλλοιούμενον ἀπὸ δεκαετηρίδος εἰς δεκαετηρίδα διὰ τῆς συχνοτέρως ἐπικοινωνίας καὶ τῆς σχολικῆς ἐπιδράσεως, συμπαρέστυρεν εἰς τὴν λήθην καὶ μέγα μέρος τῆς ζωῆς ἦν ἀντεπροσώπευεν.

Ἀπεφασίσθη λοιπὸν συντόμως νὰ συλλεγῆ καὶ καταταχθῆ τὸ ὕλικόν τῆς νεωτέρας λαλουμένης γλώσσης, περίπου ἀπὸ τοῦ 1800 καὶ ἐντεῦθεν, καὶ νὰ τυπωθῇ πρῶτον τὸ τρίτον τμήμα τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, τὸ λεξικὸν δηλαδὴ τῆς νεωτέρως δημιῶδους Ἑλληνικῆς.

Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τούτου, ὅα εἶχε τὸ γραφεῖον ὅλον τὸν χρόνον νὰ ἐπεξεργασθῆ καὶ δημοσιεύσῃ τὸ μεσαιωνικὸν λεξικόν, καὶ βραδύτερον τὸ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς.

Ἐπὶ τῇ βίβσει τοῦ τελευταίου τούτου σχεδίου, ἤρχισαν ἐργαζόμενοι οἱ συντάκται ἀπὸ τοῦ 1914, λαβόντες ὑπ' ὄψιν ἐν πολλοῖς καὶ τὰ περὶ τοῦ λεξικοῦ τῶν Βαυαρικῶν καὶ Αὐστριακῶν ἰδιωμάτων ὑπέμνημα τὸ γραφέν ὑπ' ἐμοῦ ἐν Μονάχῃ μετὰ μελέτην ἐπιτόπιον.

Αἱ πηγαί, ἃς ἐχρησιμοποίησαμεν ἐν τῇ ἐργασίᾳ μας ἦσαν αἱ ἑξῆς: α') τὰ χειρό-

γραφα, τὰ ὅποια εἶχε συγκεντρώσει ἀπὸ τοῦ 1892 ὁ Σύλλογος Κοραΐς καὶ κατόπιν ἡ γλωσσικὴ ἐν Ἀθήναις Ἰσταιρεία, β') τὰ χειρόγραφα τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, τὰ ὅποια εἶναι πολυτιμότερα ὡς παρέχοντα ὕλικόν ἐκ τόπων δυσκόλως σήμερον δυνημένων νὰ ἐρευνηθῶσι, γ') τὸ ὕλικόν τὸ ἐξ ἐντύπων γλωσσισαρίων καὶ ἄλλων βιβλίων ἀποδεκτικῶν καὶ δ') τὸ ὕλικόν, ἕπερ συνέλεξαν καὶ ἐξηκρίθωσαν ἐπὶ τόπου οἱ συντάκται διὰ διαφόρων ἀποστολῶν, καὶ τοιαῦται ἐγένοντο ἤδη εἰς Κωνσταντινῶν, Κρήτην, Ἠϊθίαν, Αἰτωλίαν, Κορινθίαν, Ἄγιον Ὄρος καὶ Χαλκιδικήν.

Βοηθήματα εἶχομεν, δυστυχῶς, ἐλάχιστα, ἀπ' οὗ καὶ αἱ προσεργασίαι διὰ τοιαύτην ἐργασίαν σπανίζουσιν. Οἱ συντάκται μάλιστα ἦσαν ὑποχρεωμένοι, ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς περὶ τὸν ὕλικόν ἀπὸ φωνητικῆς καὶ σημασιολογικῆς ἀπόψεως, νὰ ἐξακριβώσωσιν αὐτὸ δι' ἀποστολῶν ἢ καὶ δι' ἀλληλογραφίας. Ἐν εὐχάριστον δ' εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἦτο ὅτι οὗτοι, ἐκ τῶν ἐπαρχικῶν προσερχόμενοι καὶ διάφορα Νεοελληνικὰ ἰδιώματα ἰδιαιτέρως μελετήσαντες, ἦσαν εἰς θέσιν εὐχερῶς νὰ ὑποπεύωσι τὰς ἀνακρίσεις καὶ καταλλήλως τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῶν νὰ ἐπιζητήσωσιν.

Ὅπως ἂν ἔχη, με τοιαύτης φύσεως ὕλικόν ἐργασθέντες, συνεκεντρώσαμεν εἰς τετρακόσια πενήκοντα κυτὰ ἐν ἑκατομμύριον δελτίων, πλουσιώτατον τουτέστιν ὕλικόν, προσερχόμενον ἐκ πλείστων χωρῶν ἐν αἷς λαλεῖται ἢ ἐλαλεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἦτοι ἀπὸ τῆς Ἠπείρου καὶ βορείου Μακεδονίας μέχρι Κρήτης καὶ Λυκίας, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰόντου καὶ τῆς Καππαδοκίας μέχρι τῆς Καλαβρίας, οὐ μόνον δὲ τούτο, ἀλλὰ συνετάξαμεν καὶ τὰ μέχρι τοῦ στοιχείου Κ ἄρθρα.

Τὸ συντασσόμενον Λεξικόν ἄλλοι μὲν φαντάζονται ὅτι ὀφείλει εἶναι ἐγκυκλοπαιδικόν, ἄλλοι δέ, ἐκ τοῦ τίτλου παραπλανώμενοι, ὅτι ὀφείλει πραγματεύεσθαι ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν διαφόρων ἱστορικῶν γεγονότων. Δὲν πρόκειται περὶ τούτου. Τὸ Λεξικόν, ὅπ' ἔστιν συντάσσεται τύπον, ὀφείλει περιλαμβάνει τὰς Νεοελληνικὰς ἐκεῖνας λέξεις, αἵτινες ἔχουσι πολλῶν αἰώνων βίον, ὅα πιστοποιηθῆ δὲ τότε αὐταὶ τὸ πρῶτον ἀνεφάνησαν, καὶ δια-

τι καὶ πότε ἠγγαλιώθησαν φωνητικῶς ἢ σημασιολογικῶς, ἐν ἄλλαις λέξεσι ὅα εἶδον ἐν συντόμῳ τὴν ἱστορίαν ἐκάστης λέξεως. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ὀνομασία «Ἱστορικὸν Λεξικόν».

Ἐκαστὸν ἄρθρον τοῦ Λεξικοῦ ὅ' ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μερῶν, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ὀφείλει περιλαμβάνει τοὺς διαφόρους τύπους τῆς σημερινῆς λέξεως κατὰ διαλεκτικὰ ἰδιώματα· τὸ δεύτερον ὀφείλει περιλαμβάνει τὴν ἱστορίαν τῆς λέξεως, ἦτοι ὅ' ἀναφέρῃ ἂν αὕτη εἴναι ἀρχαία, μεσαιωνικὴ, νέα ἢ ξένη, καὶ ὅ' ἐρμηνεύῃ τὰς διαφόρους ἀλλοιώσεις αὐτῆς, παρέχον ἅμα, ἕπου κρίνεται ἀναγκαῖον, καὶ τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν· τὸ δὲ τρίτον ὀφείλει περιλαμβάνει τὰς σημασίας κατὰ τόπους, μετὰ τῶν σχετικῶν παραδειγμάτων, πρώτης, φυσικῆς, ἀναγραφομένης τῆς ἀρχαίας ἢ τῆς μᾶλλον πρὸς αὐτὴν πλησιαζούσης.

Διὰ τοὺς λογοτέχνους ἀρκεῖ νὰ ἐξαρθῆ καὶ τούτο, ὅτι δηλαδὴ πανταχοῦ εἶδονται τὰ συνώνυμα καὶ ἀντίθετα τῆς ἐξεταζομένης λέξεως.

Πολλοί, ἀγνοοῦντες τὰς δυσκολίας ἐνός τόσο μεγάλου καὶ τόσο δυσχεροῦς ἔργου, τοῦ ὅπου τὸ ὕλικόν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπολλαπλασιάσεν ἢ εἰς τὴν Ἡλιακὴν Ἑλλάδα συρροὴν τοσοῦτων ἀδελφῶν προσφύγων, ἀνυπομονοῦσι νὰ τὸ ἴδωσι ταχέως ἐκδιδόμενον. Ἄς ἔχουσιν ἀλίγην ὑπομονήν.

Ἐντὸς τοῦ φθινοπώρου τοῦ ἔτους τούτου, χρησιμοποιῶντος τοῦ μεγάλου ἔθνικοῦ ἔργου κ. Ἰωάννου Μπενάκη, ὁ ἀρχισὴ ἢ τύπος τοῦ πρώτου τόμου, διὰ τὸν ὅποιον γίνονται κατ' αὐτὰς καὶ αἱ σχετικαὶ δοκιμαεῖ ἐν τοῖς ἀρίστοις τυπογραφείοις τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, εἰς ἣν ὑπήχθη τὸ γραφεῖον τοῦ Λεξικοῦ.

Ὅταν ὀφείλει ἐκδοθῆ βιβλίον, τὸ ὅποιον εἶμαι βέβαιος ὅτι ὀφείλει τιμῆναι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην καὶ ὀφείλει δώσῃ νέαν ὠνήσιν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν φιλολογίαν καὶ τὰς Νεοελληνικὰς σπουδὰς.

Περαιῶν τὸ ἄρθρον μου, σκόπεμον κρινώ νὰ ἐξάρω καὶ μίαν ἄλλην ὑπηρεσίαν, ἣν προσέφερε καὶ ὀφείλει ἐξακολουθήσῃ προσφέρειν τὸ Λεξικόν. Ἀποδειχθέν δηλαδὴ τὸ σπουδαιώτατον Ἑλληνικὸν ἐπιστημονικὸν κέντρον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, οὐ μόνον παρέσχεν ἀφορμὴν ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης εἰς τοὺς συντάκτας του καὶ πολλοὺς λογίους χρησιμοποιοῦντας αὐτό, ἀλλὰ καὶ κατέστη ἀληθὲς γλωσσικὸν μουσεῖον, ἐν ᾧ φιλοσοφῶν διαφυλάσσεται ὁ γλωσσικὸς ἱησαυρὸς ὁ μέλλον, μετὰ χρόνου πάροδον, ν' ἀποτελέσῃ πολυτιμωτάτην πηγὴν δι' ἑκείνους, οἵτινες ὀφείλει μελετῶσι τὴν γλῶσσαν, τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν βίον τοῦ ἔθνους μας.

ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ

τό Μάη, μοσχοβολάει έδω ό τόπος· μά ο΄τε και σαν αυτό. Νά πως σαν βασιλικός, ο΄τε σαν βασιλικός. Μυρίζει με έδες τις μυρωδιές του τόπου· νά, όπως μύριζαν τάγια λείψανα του μοναστηριού.

“Αλλά νά μήν έχει άγέρα.” Αν έχει, την παίρνει.

— Από που έρχετ΄ ή μυρωδιά; Μανούσια δέν είναι πουθενά· σωροί από πέτρες ο΄ έδες τις μεριές και στη μέση ό δρόμος· ο΄τε ένα δέντρο, ο΄τε ένα χορταράκι· από που έρχεται;

— Από τό μνήμα. “Ανάμεσ΄ από τις «σκρίκες» είναι ένα μνήμα· είναι από παλιόν καιρό. Είπαν πως ήτανε Γούρκου, μά δε βγαίνει από Γούρκο τέτοια μυρωδιά. Κάποιος του μοναστηριού είναι καιμένος, σκοτωμένος από Γούρκο, κάποιος καλόγερος κι΄ άγιασε.

“Η Μαρτίνα στενοχωριότανε μέσζ σ΄ αυτή τή στεγνή έρημιά. Ο΄τ΄ ένα πουλι δε διαβαίνει, κι΄ αυτή ή μυρωδιά ή άλαφριά, ή ζεστή, ή παράξενη, που δε μοιάζει με τίποτα, που δέν παρασιτιέται με τίποτα, που ο΄τε πληθαίνει, ο΄τε λιγοσταίνει, κι΄ αυτή στενοχώρια τής φέρνει.

— Μυρωδιά που δέν ξέρω από που έρχεται, δε μάρέσει.

— Στο μνήμα είναι ένας άγιος άνθρωπος.

— “Αλλά είναι λιωμένος.

— Πές που έρχεται από την ψυχούλα του.

— “Η ψυχούλα εν΄ άγέρας κι΄ έδω δέν είναι τίποτα που νά μπορή νά φχαριστηθή μιá ψυχούλα. Ηάμε, Μαλέκκι, πάμε πίσω στο χωριό.

— “Ας γίνη τό θέλημα σου.

ΚΥΜΑΤΙΖΟΥΝ οι βρίζες, τά στάρια και τά κριθάρια, και τά ψηλά δέντρα ρίχνουν μεγάλες μαύρες σκιές.

Κάπου-κάπου χαλάσματα και χαλικαριές· είναι καιιοί χαλασμένοι μαχαλάδες «του Τριαντή» και τό «Γιοργασόλι».

Πόσα σπύτια ήταν εκεί! Μεγάλα σπύτια γιομάτα κόσμος, που τον θυμάται σαν όνειρο ή γριά. Έβροντες, γριές, γυναίκες, άντρες, παιδιά, πόσος κόσμος που χάθηκε! Έτσι μπροστά στα μάτια της χάθηκε.

Θυμάται ακόμα τους Κυριαζάτες. Μεγάλη φαμίλια· δεκαπέντε σερνικοί μοναχά, χώρια οι γυναίκες, χώρια τά παιδιά· κάτι

ψηλά, λιοκαμμένα παιδιά, με μακρούς άλαντζάδες.

Πώς χάθηκαν! τά μάγια τους έκαμαν νάα!

Μιά γκαθή και μιá κουτάη είχαν απομείνει, και πάνε κι΄ αυτοί πεκει!θε στο «Χλωμό» που ήταν τά πατριά τους.

— Ποιός τους έκαμε μάγια;

— Μιά γριά που τους δχτρεϊονταν, τους έφερε γάλα μαστολοημένο κι΄ έραγαν. “Αλλά κι΄ αυτή έννοια σου, τά πλέρωσε έλα, κακήν κακώς έζησε. Πείνασε· έφτασε νά φάη κουτάδι από την πείνα της κι΄ ύστερα πέθανε. Θιός χωρέσ-τους ελους άντάμα, έμεις στο ψέμμα, κι΄ αυτοί στην αλήθεια.

ΗΤΑΝΕ δειλινό. Το βουνό που φωτίζονταν ακόμα στην κορυφή από τον ήλιο, έρχιχνε τον Ισκιο του στο χωριό. Είχε κάμει πολλή ζέστα δλη την ήμέρα και οι άνθρωποι παρακολουθούσαν μ΄ ευχαρίστηση τό ήλιοβασιλευμα.

Σε λίγο άρχισε νά φυσάει ακούστηκ΄ ή βοή ψηλά στις βαλανιδιές, ύστερα στα χωράφια, στους κήπους κι΄ άγέρας έφτασε στα μαντριά και στα σπύτια.

“Όλη ή πόρια του βουνού, που από τό πρωί τό χτυπούσε ό ήλιος, κατέβηκε στο χωριό και πλάκωσε και τό μονοπάτι.

Αυτό περνούσε δίπλα από ένα λόγγο, άνέβαινε σιγά-σιγά μαζί του, ύστερα έστριβε άριστερά, περνούσε ένα πλατύ χέρσο μέρος, άφηνε δεξιά του μιá μακρυά σειρά χαλκαριές και χάνονταν μέσα σ΄ ένα πυκνοφυτεμένο μέρος από βαλανιδιές κι΄ από δέντρους· ύστερα παρουσιάζονταν πάλι στο τέλος πίσω από τις βαλανιδιές, άνέβαινε άκόμη έναν κουραστικό άνήφορο κι΄ έφτανε στην κορυφή του λόφου σ΄ ένα ψηλό ξέφυτο Ισκιωμα που τό έσκίαζε ένας πελώριος πυκνόφυλλος δέντρος.

“Εκει σταματούσε τό μονοπάτι.” Εκει σταμάτησαν κι΄ οι δυό κοπέλλες. “Η μιá προχώρησε προς τό έρημο μικρό έκκλησάκι που στεκονταν κρυμμένο πίσω από τό δέντρο.

“Εβαλε ένα μεγάλο βαρύ κλειδί στην κλειδαριά, τό έστριψε, ακούστηκε ένας ήχος ξερός μεταλλικός· ή θύρα έτριξε και βρειά μυρωδιά από λάδι, μούχλα και ύγρασία χύθηκε έξω. Διαπλάτισε τή θύρα και περίμενε λίγο νά άεριστη. “Υστερα άρχισε νά σιγουρίζη τό έκκλησάκι.

(Ακολουθεί) ΚΑΤΙΝΑ Γ. ΠΑΠΑ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ

ΤΡΙΠΡΑΚΤΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

Πρωτοπαίχθηκε τον Ιούλιο του 1921 στο Αθήναιο, από τον θίασο ΒΕΑΚΗ-ΝΕΖΕΡ΄

ΠΡΟΣΩΠΑ :

ΗΘΟΠΟΙΟΙ :

- ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΣΤΑΝΗΣ, νομικός, 50 χρονών ΛΙΜΝΑΙΟΣ ΒΕΑΚΗΣ
- ΓΙΑΓΚΟΣ ΔΟΥΚΑΣ, έτεροθαλής άδελφός του, 60 χρονών ΠΑΝΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ
- ΕΥΓΥΧΙΑ, άδελφή τους, 45 χρονών ΣΤΕΛΛΑ ΓΑΛΑΤΗ
- ΘΕΙΑ-ΕΥΓΑΛΙΑ, γριά ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥ
- ΦΩΦΡΑ, κόρη της Εύτυχίας, 20 χρονών ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΜΟΥΣΤΑΚΑ
- ΚΩΣΤΑΣ ΝΙΚΑΣ, νέος δικηγόρος, διευθ. του γραφείου του Καστάνη ΗΛΙΑΣ ΔΕΣΤΟΥΝΗΣ
- ΕΙΡΗΝΗ, άπληρέτρια μεσόκοπη ΑΟΛΑ ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ

“Η σζηνή σύγχρονη στις Αθήνας, στα σπύτια του Καστάνη.

ΠΡΑΞΗ ΠΡΩΤΗ

Τό γραφείο του Χρήστου Καστάνη, στο σπίτι του, με σοβαρή πολυτέλεια έμπλοημένο. Μεγάλο τραπέζι σε μόν άνκη, γεμάτο χαρτιά, και γυριστή πολυθρόνα μπροστά του. Στο άλλα μέρος, ένα σαλονάκι χωρισμένο με χαμηλό παραβάν. Τζάκι αναμμένο. Στους τοίχους, προς τό μέρος του τραπέζιού, ψηλές βιβλιοθήκες προς τό μέρος του σαλονιού, καλλιτεχνικές εικόνες. Αφθονα κομφοτεχνήματα παντοῦ και λουλουδία σε γάστρες ή σε βάζα. Στη μέση άκριβώς, μεταξύ σαλονιού και τραπέζιού, κοντά στο παραβάν, μιá τεράστια λατάνια.

Στό βάθος ή μεγάλη πόρτα του διάδρομου. Αριστερά μιá μικρότερη προς την κρεββατοκάμαρα. Δεξιά ένα μεγάλο παράθυρο.

“Όταν σηκώνεται ή αυλαία, ή γριά **Θεία-Εύλαλία**, — άδελφή του Καστάνη, γεροντοκόρη, — συγχωρίζει με σπουδή τό γραφείο και προσάμων περιποιείται τό τζάκι, όπου κάθε τόσο ξαναγυρίζει. “Υστερα από ένα λεπτό της άφρας, μπαίνει από τό βάθος ή **Ειρήνη**, μεσόκοπη άπληρέτρια, με μιá άγχαλιά ξύλα για τό τζάκι.

“Η Θεία. — “Ελα, καίμένη, κουνήσου . . . Κόντεφε νά μου σβύση. (Τρέχει στο τζάκι όπου διευθύνεται κι΄ ή άπληρέτρια. Της παίρνει δυό ξύλα και τά ρίχνει στη φωτιά.) Βάρ΄ τα στο κουτί . . .

Ειρήνη, ρίχνει τά ξύλα σ΄ ένα μεγάλο κουτί που είναι κοντά στο τζάκι:— “Έχω έτοιμα κι΄ άλλα . . . εμα σωθούν αυτά . . .

“Η Θεία. — Νά ιδούμε, θά ζεστατή εσο πρέπει αυτή ή Σιδηρία δω-μέσα :

Ειρήνη. — Μπά! είναι άρκετά ζεστά κι΄ από τώρα.

“Η Θεία. — “Τί λές! Δέν κοιτάς τό θερμόμετρο; . . Ο΄τε στο δώδεκα δέν άνέδηκε ακόμα . . .

Ειρήνη. — Ξέρω κι΄ εγώ; . . “Έξω κάνει ένα κρύο! . .

“Η Θεία, σιγότερα:— “Κι΄ έχει και σήμερα πυρετό . . . Λίγα δέκατα, μά έχει . . .

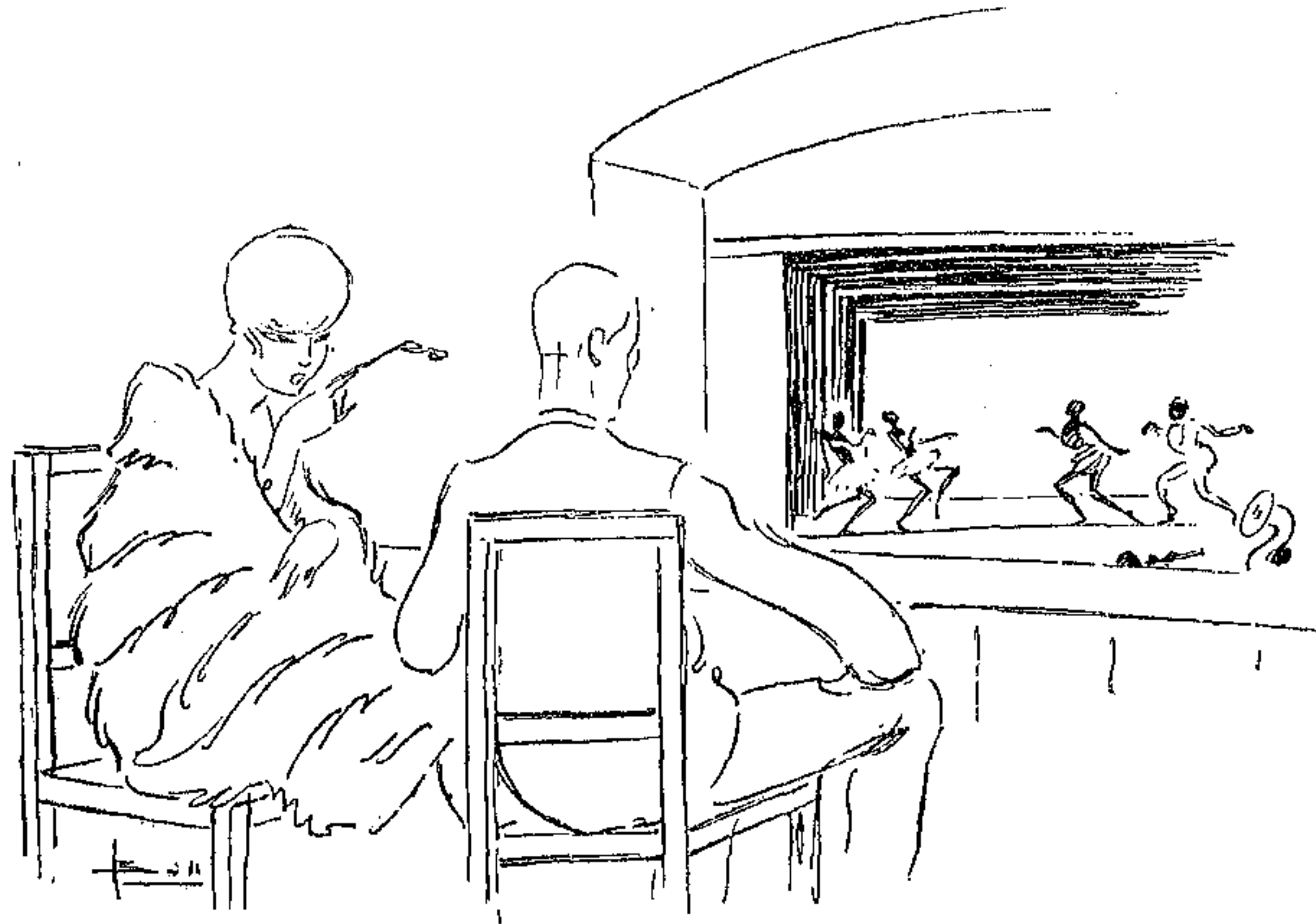
Ειρήνη. — Δέν έπρεπε νά βγή ακόμα από την κάμαρά του . . .

“Η Θεία. — Τού τόπα κι΄ εγώ, μά χάλασε τον κόσμο. “Έχει δουλειές . . . Δέ βλέπεις χαρτιά που τον περιμένουν; . .

Ειρήνη:— “Ο εύλοημένος . . . τις δουλειές τώρα θά κοιτάξη; . . (Μιλώντας έτσι συγχωρίζουν μαζί.)

“Η Θεία, σιγά:— “Και νά συλλογιέται κανείς πως αυτός ό άνθρωπος μπορεί νά-

ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ «ΜΑΥΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ», — ὑπὸ Α. ΒΩΤΤΗ

— Κοιτά σου, χουπέ μου, τὰ βλέπω ὅλα ρόδινα...
— Κι' ἀπόψε; Περίεργο! Ἐγὼ τὰ βλέπω ὅλα μαύρα...

εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας, περὶ τῆς διεθνoῦς γραμματισμολογικῆς κινήσεως καὶ τῶν μέτρων τὰ ὅποια ἐπιβάλλεται νὰ ληφθοῦν διὰ νὰ μὴν ἐξακολουθήσῃ ἡ Ἑλλάς ὑστεροῦσα (ἀλλὰ καὶ ποῦ δὲν ὑστερεῖ ἡ Ἑλλάς;) εἰς τὴν κίνησιν ταύτην.

— Εἰς τὸν «Libre» τοῦ Roussel, ποῦ μᾶς ἔρχεται τώρα ἀπὸ τὸ Μονπελλιέ, ἐκτενὴς κριτικὴ περὶ ἐνὸς ποιήματος τοῦ Καβάφη, κινήσασα τὸν χόλον τῶν θαυμαστῶν του. Προμηθεύεται βροχὴ ἀνασκευῶν.

— Ἡ κ. Μαριέττα Γιαννοπούλου Μινώτου, ἐν Ζακύνθῳ, ἀγγέλλει τὴν ἐκδοσιν μηνιαίου περιοδικoῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰόνιος Ἀνθολογία». Ἐσχόμεθα νὰναπληρώσῃ τὴν δυστυχῶς διακοπέσασιν «Κερκυραϊκήν». Σ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀνώνυμον, Ἀθήνας: Δὲν θὰ σχετίζεσθε πολὺ μὲ τὴν λογοτεχνίαν μας, διὰ νὰ σᾶς κάμῃ τήσῃ ἐντύπωσιν ἢ γλώσσα τῆς Ἀγγελίας μας. Περιοδικὸν κυρίως λογοτεχνικόν, ὅπως τοῦτο,

δὲν ἠμποροῦσε νὰναγγελεθῇ παρὰ εἰς τὴν λογοτεχνικὴν γλῶσσαν. Ἀπὸ αὐτὴν λείπουν τὰ τεχνικὰ νῆ, — τὸ μόνον ἄλλοστε ποῦ σᾶς ἐξέγινε, — διὰ λόγους εὐφωνίας καὶ ὁμοιομορφίας, ὁλοσδιόλου ἀσχετοῦς... πρὸς τὸν κομμουνισμὸν! — δ. Κ.Δ.Χ. Ἰωάννινα. Εὐχαριστοῦμεν πολὺ διὰ τὰ καλὰ λόγια ἑστείλαμεν καὶ ἄλλας ἀγγελίας. — κυρίαν Μ.Γ.Μ. Ζάκυνθον. Ἀδύνατον. Ὁ διευθυντὴς τῆς «Νέας Ἐστίας» δὲν γράφει πλέον εἰς ἄλλο περιοδικόν, ἐκτὸς τῆς «Διαπλάσεως». — Πετρ. Κάϊρον. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν προθυμίαν. Τὸ σταλὲν ὅμως ὁλοσδιόλου ἀδόκιμον. Μπορεῖ νὰ γράψετε μιά μέρα καλὰ, ἀλλὰ τῶρ ἀκόμη... τίποτε! — κ. Γ.Μ. Ἀλεξάνδρειαν. Μᾶς συνεκίνησαν τὰ καλὰ σας λόγια. Θὰ μᾶς στείλετε τὸ κεφάλαιον ποῦ σᾶς ἐζητήσαμεν; — κ. Γ. Ἡράκλειον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν πολὺ, ἀλλὰ εἰς τὴν πόλιν σας ἔχομεν λαμπροὺς ἀνταποκριτὰς βιβλιοπώλας. — κ. Γ. Α. Κ. Ἀσάναγα. Ἐλπίζομεν νὰναπληρωθῶμεν εἰς τὰς προσδοκίας σας ποῦ τόσο μᾶς κολακεύουν. Μεταφράσεις δὲν δημοσιεύομεν παρὰ ὅταν χρειάζονται ἀπολύτως.

Ἡ ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ